

INFORMATION ON EQUALITY AND SOCIAL JUSTICE IN ISRAEL
מידע על שוויון וצדק חברתי בישראל
מרכז "אדפא" - معلومات حول المساواة والعدالة الاجتماعية في إسرائيل

מימון ממשלתי של
היישובים הישראליים
ביש"ע ובגולן:
תקציבי רשויות מקומיות
ובנייה למגורים
עדכון לשנת 2001

ד"ר שלמה סבירסקי
אתי קונור-אטיאס
אלון אטקין
מרץ 2003

תוכן עניינים

תקציר

חלק א' - תקציבים מוניציפליים

הכנסות מוניציפליות

הוצאות מוניציפליות

חלק ב' - בנייה למגורים

נספחים

חלק א.

תקציבים מוניציפליים

מבוא

תקציבי הרשויות המקומיות

הרשויות המקומיות מספקות לתושביהן שירותים רבים ומגוונים: תברואה (כולל ניקיון, איסוף וסילוק אשפה, ביוב), תכנון ובניין עיר, נכסים ציבוריים (כבישים ותאורה, גנים ציבוריים וכו') וכן ענייני ביטחון מקומיים, כיבוי אש ואספקת מים (פרט לחקלאות). הרשויות המקומיות מפעילות גם שירותים ממלכתיים ובהם חינוך, בריאות המשפחה ("טיפות חלב") ושירותים חברתיים ("לשכה סוציאלית").

הרשויות המקומיות, למרות שהן גובות מסים ותשלומים שונים מתושביהן, סמוכות למעשה על שולחן אוצר המדינה. יתרה מזאת, כל מקורות ההכנסה של הרשויות המקומיות תלויים בשלטון המרכזי, אם בדרך של מימון ישיר ואם בדרך של חקיקה בכנסת ופיקוח של משרד הפנים.¹ הצירוף של פיקוח על הרשויות המקומיות וקביעה ממשלתית של היקף המשאבים העומדים לרשותן יוצר מצב של אחריות כוללת של השלטון המרכזי על השלטון המקומי.²

מבחינה זאת, הדיון בהכנסות ובהוצאות של הרשויות המקומיות בישראל, תוך השוואה בין רשויות מקומיות שונות, הוא למעשה דיון במרכיב מרכזי של המדיניות הציבורית בישראל.

על מרכזיותו של הנושא ניתן ללמוד גם מהיקף הסכומים שבהם מדובר: בשנות התשעים, הוצאות הרשויות המקומיות היוו בערך 8% עד 9% מהתלייג ובערך 13% עד 15% מהוצאות הממשלה.³

אודות הנתונים

הנתונים על תקציבי הרשויות המקומיות לקוחים משלושה מקורות: הפרסום השנתי של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, רשויות מקומיות, נתונים פיסיים וכספיים; הפרסום השנתי של היחידה למנהל מוניציפלי שבמשרד הפנים, רשויות מקומיות בישראל; ונתוני האגף לביקורת ברשויות מקומיות שבמשרד הפנים, דו"ח נתונים כספיים מבוקרים.

מכיוון שהמסמך משווה בין קבוצות יישובים בעלות מספר תושבים שונה, העדפנו להשתמש בבסיס אחיד להשוואה, הלא הוא שיעור ההכנסה/הוצאה לנפש. שיעור ההכנסה/הוצאה לנפש התקבל על ידי חלוקה של סך כל תקציבי ההכנסה/הוצאה בקבוצת היישובים הרלוונטית (למשל, סך ההכנסה/הוצאה של עיירות הפיתוח) במספר הכולל של התושבים באותה קבוצת יישובים (כלל תושבי עיירות הפיתוח).

קבוצות היישובים הנדונות במסמך זה הן כלהלן:

עיירות פיתוח - הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה מונה 25 "יישובי פיתוח": בית שאן, חצור הגלילית, טבריה, יקנעם עילית, כרמיאל, מגדל העמק, מעלות-תרשיחא, נצרת עילית, עכו, עפולה, צפת, קריית שמונה, שלומי, אופקים, אילת, בית שמש, דימונה, יבנה, ירוחם, מצפה רמון, נתיבות, ערד, קריית גת, קריית מלאכי, שדרות (הלמ"ס, סקר כוח אדם 1998, עמ' 37).

יש"ע וגולן - היישובים הישראליים בשטחים הקרויים על ידי ממשלת ישראל יהודה, שומרון, חבל עזה ורמת הגולן. (במסמך זה, יישובי הגולן הם העיר קצרין והמועצה האזורית גולן; יישובי הדרוזים בגולן לא נכללו).

יישובים ערביים - עיריות, מועצות מקומיות ומועצות אזוריות שתושביהן ערבים (לא כולל יישובים בעלי אוכלוסייה מעורבת, יהודית וערבית). במהלך העשור פורקו חלק מן המועצות האזוריות הערביות; במקרים אלו התייחסו בחישובינו ליישובים שהיו כלולים במועצה האזורית המקורית. לא כללנו את יישובי הבדווים הבלתי מוכרים.

פורום החמש-עשרה - פורום 15 הערים" מאגד רשויות מקומיות שאינן מקבלות מענקים כספיים מן המדינה. הערים החברות בפורום הן: אשדוד, באר שבע, גבעתיים, הרצליה, חדרה, חולון, חיפה, כפר סבא, נתניה, פתח תקוה, ראשון לציון, רחובות, רמת גן, רעננה, תל אביב - יפו (הארץ 30.3.2001).

ישראל (ללא יש"ע וגולן) - סך האוכלוסייה ברשויות המקומיות בישראל; עיריות, מועצות מקומיות ומועצות אזוריות. הנתונים אינם מתייחסים ליישובים ללא מעמד מוניציפלי.

השינויים משנה לשנה בגודל האוכלוסייה של כל אחת מארבע קבוצות היישובים נובעים מכמה מקורות: גידול טבעי; הגירה פנימית וקליטת עלייה; הקמת יישובים חדשים. ואולם ייתכן גם שחלק מן היישובים לא נכלל בחישוב בשנה זו או אחרת, עקב נתונים לא שלמים. הנתונים המוצגים כאן הם אך ורק עבור יישובים שהנתונים שלהם היו מלאים.

יצוין כי בחלק א', העוסק בתקציבים מוניציפליים, נתוני האוכלוסייה הכללית הם סכימה של נתוני האוכלוסייה בכל אחד מהיישובים שלגביהם יש נתוני תקציב, והם לקוחים מהלמ"ס, הרשויות המקומיות בישראל, נתונים פיסיים. ואילו בחלק ב', העוסק בבנייה למגורים, הנתונים הם עבור אוכלוסיית המחוזות, כפי שהם מתפרסמים בהלמ"ס, שנתון סטטיסטי לישראל.

הערה

בישראל יש שלושה סוגים של רשויות מקומיות: עיריות, מועצות מקומיות ומועצות אזוריות. על מנת להקל על הצגת הדברים, השתמשנו במונח "מוניציפלי" כדי להתייחס אל כל השלושה יחד.

תקציבים מוניציפליים: העדפת יש"ע וגולן

היישובים הישראליים בישי"ע ובגולן זוכים להעדפה ממשלתית בולטת וחריגה. העדפה זו בלטה בנתונים שפרסמנו בשנה שעברה, שהתייחסו לשנים 1990-1999. ⁴ הנתונים המתפרסמים במסמך עדכון זה, מעלים כי העדפה ממשלתית זו נמשכה גם בשנת 2001.

בכל פן ופן של התקצוב הממשלתי של הרשויות המקומיות ושל הבנייה למגורים, ממשיתים היישובים הישראליים בישי"ע ובגולן לזכות במימון גבוה מזה שלו זוכים היישובים בישראל.

ההעדפה של היישובים הישראליים בישי"ע ובגולן בולטת במיוחד כאשר משווים בינם ובין שתי קבוצות של יישובים הניצבים בקצה התחתון של סולם ההכנסות והמשאבים בישראל: עיירות הפיתוח והיישובים הערביים. כידוע, ממשלות ישראל נקטו במהלך

השנים מדיניות של העדפה כלפי עיירות הפיתוח, ובו זמנית מדיניות של הזנחה כלפי היישובים הערביים, וזאת למרות שהמעמד החברתי כלכלי של תושבי שתי קבוצות היישובים הללו קרוב למדי. עם זאת, הנתונים המוצגים במסמך זה מעלים כי מידת ההעדפה הממשלתית את היישובים הישראליים בישי"ע ובגולן הייתה גדולה הרבה יותר מן ההעדפה הממשלתית את עיירות הפיתוח. העדפת יתר זו בולטת גם בנתונים עבור שנת 2001.

ואולם ההעדפה הממשלתית את היישובים הישראליים בישי"ע והגולן בולטת גם כאשר משווים בינן ובין היישובים העירוניים המבוססים (מבחינה תקציבית) בישראל, המיוצגים בעבודה זו על ידי היישובים שהתאגדו לאחרונה ב"פורום החמש-עשרה" - רשויות מקומיות שאינן מקבלות מענקי איזון.⁵

תקציבים מוניציפליים: הגדרות

תקציב רגיל ובלתי רגיל

תקציבי הרשויות המקומיות מתחלקים לשני מרכיבים: תקציב רגיל ותקציב בלתי רגיל.

התקציב הרגיל מממן את מינהל הרשות המקומית, את השירותים המקומיים והממלכתיים ואת מפעלי הרשות המקומית. מרביתו - תשלום שכר לעובדי הרשות ומימון קניות שוטפות לצורך הענקת שירותים.

התקציב הבלתי רגיל מממן פעולות פיתוח, כגון בניית מבני ציבור, סלילת כבישים ומימון רכישות של ציוד, מכונות, קרקע וכיו"ב.

בכל אחד משני סוגי התקציב, הרגיל והבלתי רגיל, ישנן הכנסות והוצאות.

הערה: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה לא פירסמה נתונים מלאים על התקציב הבלתי רגיל של מועצות מקומיות בעלות אוכלוסייה של 5,000 נפש ומטה לשנים 1993-1991 (נתוני התקציב הרגיל פורסמו במלואם). עם המועצות הללו נמנים רבים מן היישובים הערביים בישראל ומן היישובים הישראליים בישי"ע ובגולן, וכן חלק מעיירות הפיתוח בהן אנו עוסקים כאן. כיוון שכך, נתוני ההכנסות של התקציב הבלתי רגיל המוצגים במסמך זה הם עבור השנים 1994 עד 2001, ונתוני ההוצאות של התקציב הבלתי רגיל הם עבור השנים 1994 עד 2001.

מקורות של ההכנסות המוניציפליות

ההכנסות של הרשויות המקומיות נובעות משני מקורות עיקריים: הכנסות עצמיות ותקציבים המועברים על ידי הממשלה.

הכנסות עצמיות הן הכנסות שהרשויות עצמן גובות מפרטים וממוסדות, ובהן: ארנונה, אגרות והכנסות מדמי שירות, משכר לימוד, מרכוש ומפעלים שבבעלות הרשות, השתתפות בעלים במימון עבודות פיתוח.

הכנסות מן הממשלה: הממשלה משתתפת בתקציבי הרשויות בשתי צורות: (א) השתתפות כללית, המורכבת ממענקים המחולקים בין הרשויות לפי מפתח מסוים) כגון כושר כלכלי של הרשות) וממענקים מיוחדים, הניתנים להקטנת הגירעון המצטבר של הרשות; (ב) השתתפות מיוחדת, המשמשת למימון של שירותים ממלכתיים הניתנים באמצעות הרשויות המקומיות, כגון שירותי חינוך או שירותי רווחה.

כל הנתונים במחירי 2002

כל הנתונים התקציביים המוצגים במסמך זה הם במחירים קבועים לשנת 2002 אלא אם כן צויין אחרת.

נתונים כלליים של תקציב ואוכלוסייה

הנתונים הכלליים על אוכלוסייה ועל הכנסות והוצאות מוניציפליות בכל אחת מארבע קבוצות היישובים, בכל אחת מן השנים 1991 עד 2001, מוצגים בנספחים א' וב', בעמודים 44-45 להלן.

הכנסות מוניציפליות

הכנסה מוניציפלית בתקציב הרגיל

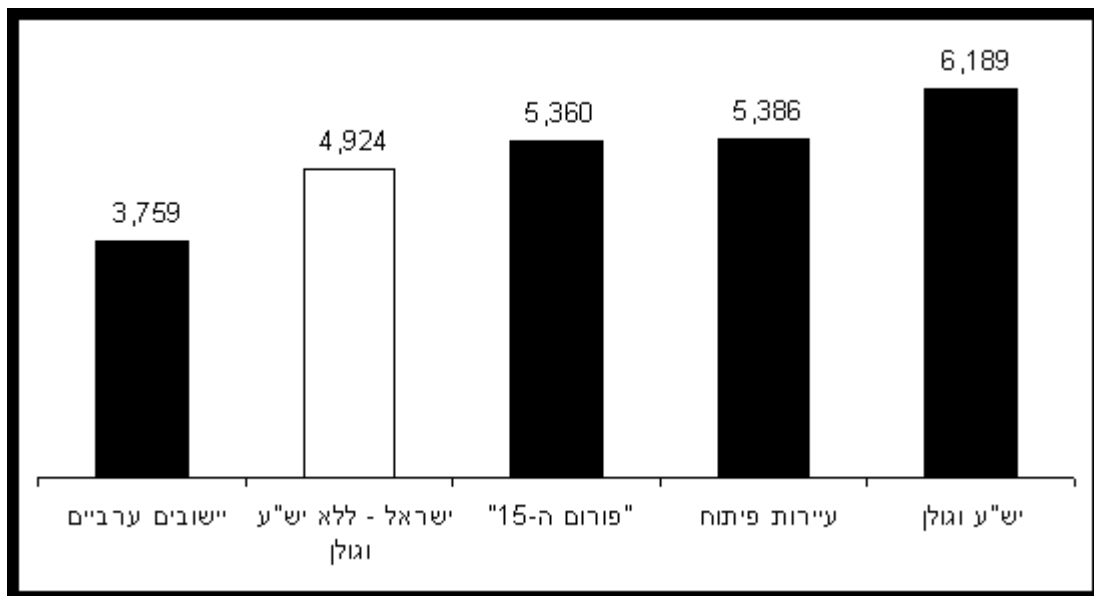
הכנסה מוניציפלית לנפש בתקציב הרגיל, 2001

בשנת 2001 נהנו היישובים הישראליים בישי"ע ובגולן מן ההכנסה המוניציפלית בתקציב הרגיל הגבוהה ביותר, בחישוב לנפש: 6,189 ש"ח; זאת, בשעה שהמוצע עבור ישראל (בלא ישי"ע וגולן) עמד על 4,924 ש"ח.

הנתון המקביל בעיירות הפיתוח היה 5,386 ש"ח; ביישובי "פורום ה-15" - 5,360 ש"ח; וביישובים הערביים - 3,759 ש"ח.

תרשים 1. הכנסה מוניציפלית לנפש בתקציב הרגיל, 2001

בש"ח, במחירי 2002

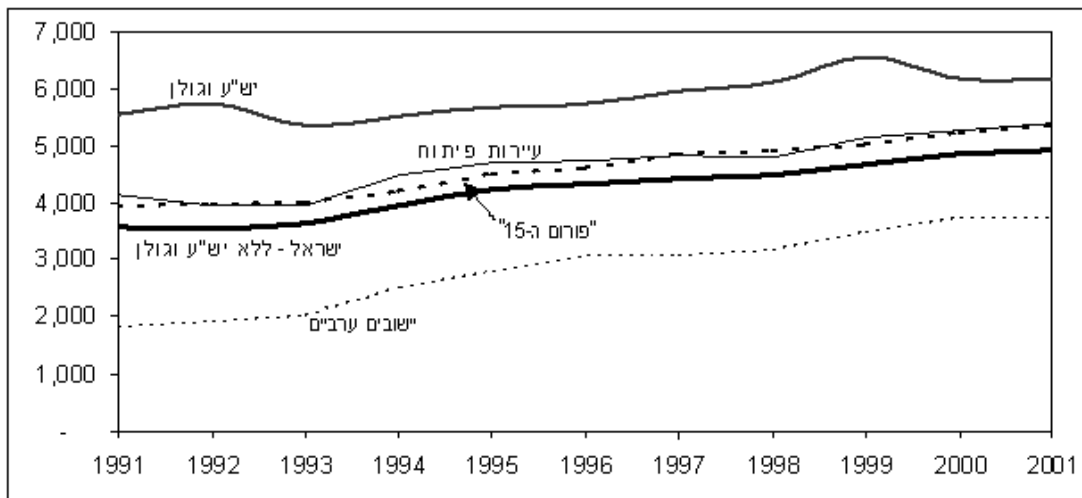
הערה: ההכנסה המוניציפלית לנפש בתקציב הרגיל כוללת הכנסות עצמיות והכנסות מן הממשלה. **מקורות:** עיבוד של מרכז אדוה מתוך הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה (להלן יקרא הלמ"ס), הרשויות המקומיות בישראל, נתונים כספיים, שנים שונות; הלמ"ס, הרשויות המקומיות בישראל, נתונים פיסיים, שנים שונות; אתר האינטרנט של משרד הפנים, היחידה למנהל מוניציפלי, רשויות מקומיות בישראל, שנים שונות; משרד הפנים, האגף לביקורת ברשויות המקומיות, דו"ח נתונים כספיים מבוקרים רשויות מקומיות 2001. (www.moin.gov.il)

הכנסה מוניציפלית לנפש בתקציב הרגיל, 1991 עד 2001

נתוני ההכנסה המוניציפלית לנפש בתקציב הרגיל לשנת 2001 אינם יוצאי דופן: במהלך כל שנות התשעים, נהנו היישובים הישראליים בישיע ובגולן מן ההכנסה המוניציפלית בתקציב הרגיל הגבוהה ביותר, בחישוב לנפש, כשלאחריהם באים עיירות הפיתוח ויישובי "פורום החמש-עשרה", ובתחתית הסולם - היישובים הערביים.

תרשים 2. הכנסה מוניציפלית לנפש בתקציב הרגיל, 1991 עד 2001

בש"ח, במחירי 2002

מקורות: עיבוד של מרכז אדוה מתוך הלמ"ס, הרשויות המקומיות בישראל, נתונים כספיים, שנים שונות; הלמ"ס, הרשויות המקומיות בישראל, נתונים פיסיים, שנים שונות; אתר האינטרנט של משרד הפנים, היחידה למנהל מוניציפלי, רשויות מקומיות בישראל, שנים שונות; משרד הפנים, האגף לביקורת ברשויות המקומיות, *דו"ח נתונים כספיים מבוקרים רשויות מקומיות 2001*. (www.moin.gov.il).

הכנסות מוניציפליות - מהמשלה ומהכנסות עצמיות

ההכנסות של הרשויות המקומיות, בתקציב הרגיל, נובעות משני מקורות עיקריים: הכנסות עצמיות ותקציבים המועברים על ידי הממשלה.

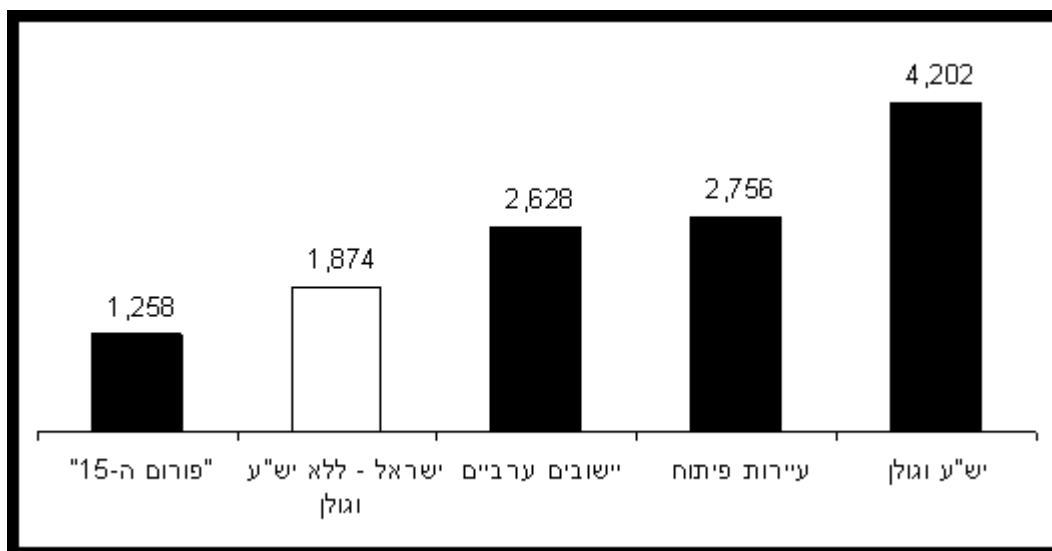
הכנסה מוניציפלית לנפש מהממשלה, בתקציב הרגיל, 2001

בשנת 2001 נהנו יישובי יש"ע והגולן מן ההכנסה המוניציפלית מן הממשלה (בתקציב הרגיל) הגבוהה ביותר, בחישוב לנפש: 4,202 ש"ח; זאת, בשעה שההכנסה המקבילה בישראל (ללא יש"ע וגולן) עמדה על 1,874 ש"ח. בשלוש קבוצות היישובים האחרות היו הנתונים כדלהלן: בעיירות הפיתוח - 2,756 ש"ח; ביישובים הערביים - 2,628 ש"ח; וביישובי "פורום החמש-עשרה" - 1,258 ש"ח.

תרשים 3. הכנסה מוניציפלית לנפש מן הממשלה, בתקציב הרגיל, 2001

בש"ח, במחירי 2002

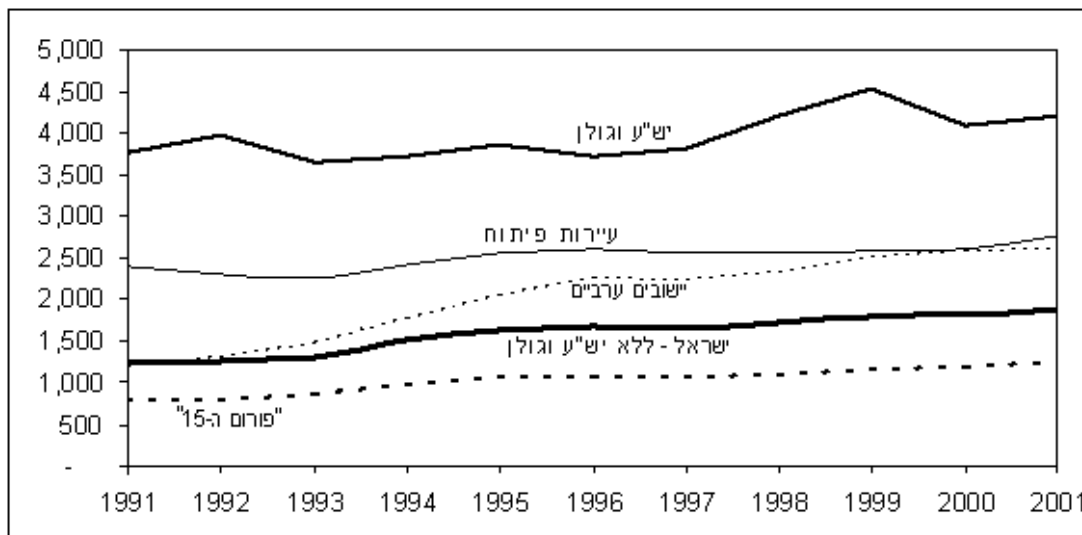
מקורות: עיבוד של מרכז אדוה מתוך הלמ"ס, הרשויות המקומיות בישראל, נתונים כספיים, שנים שונות; הלמ"ס, הרשויות המקומיות בישראל, נתונים פיסיים, שנים שונות; אתר האינטרנט של משרד הפנים, היחידה למנהל מוניציפלי, רשויות מקומיות בישראל, שנים שונות; משרד הפנים, האגף לביקורת ברשויות המקומיות, דו"ח נתונים כספיים מבוקרים רשויות מקומיות 2001. (www.moin.gov.il)

הכנסה מוניציפלית לנפש מהממשלה, בתקציב הרגיל, 1991 עד 2001

נתוני ההכנסה המוניציפלית לנפש בתקציב הרגיל, שמקורה בממשלה, לשנת 2001, אינם יוצאי דופן: במהלך כל שנות התשעים, נהנו היישובים הישראליים ביש"ע ובגולן מן ההכנסה המוניציפלית לנפש מן הממשלה (בתקציב הרגיל) הגבוהה ביותר, בחישוב לנפש, כשלאחריהם באים עיירות הפיתוח, היישובים הערביים ויישובי "פורום החמש-עשרה".

תרשים 4. הכנסה מוניציפלית לנפש מן הממשלה, בתקציב הרגיל, 1991 עד 2001

בש"ח, במחירי 2002

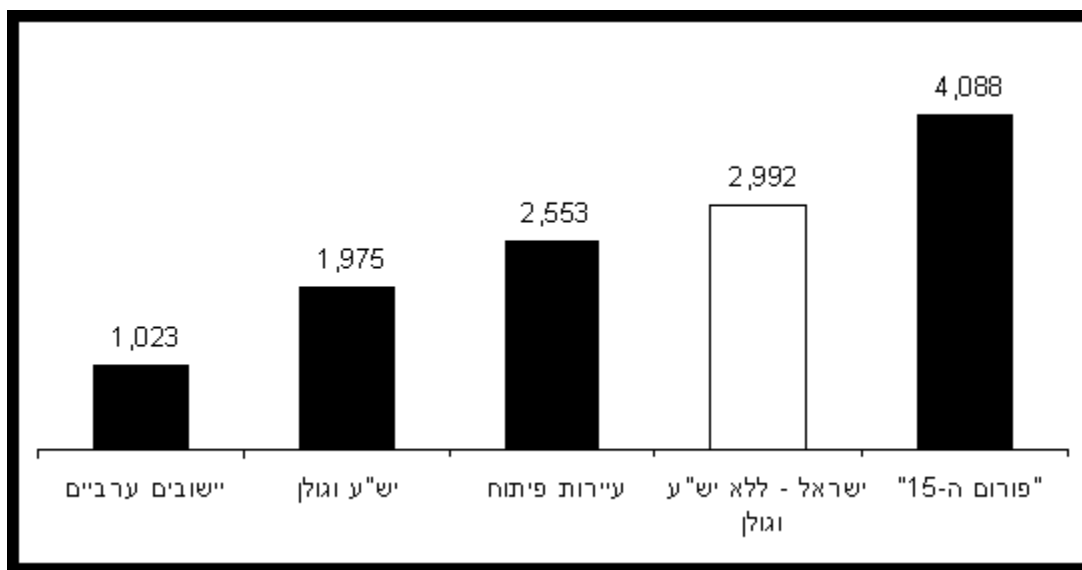
מקורות: עיבוד של מרכז אדוה מתוך הלמ"ס, הרשויות המקומיות בישראל, נתונים כספיים, שנים שונות; הלמ"ס, הרשויות המקומיות בישראל, נתונים פיסיים, שנים שונות; אתר האינטרנט של משרד הפנים, היחידה למנהל מוניציפלי, רשויות מקומיות בישראל, שנים שונות; משרד הפנים, האגף לביקורת ברשויות המקומיות, דו"ח נתונים כספיים מבוקרים רשויות מקומיות 2001. (www.moin.gov.il)

הכנסה מוניציפלית עצמית לנפש, בתקציב הרגיל, 2001

בעוד שיישובי יש"ע והגולן נהנים מהכנסה מוניציפלית - מן הממשלה - הגבוהה ביותר, בחישוב לנפש, הרי שבכל הנוגע להכנסות עצמיות, רמת ההכנסה לנפש אצלן (1,975 ש"ח) הייתה נמוכה מן הממוצע בישראל בשנת 2001 (2,992 ש"ח). רק ביישובים הערביים הייתה ההכנסה העצמית לנפש נמוכה עוד יותר: 1,023 ש"ח. ביישובים הערביים, הרמה הנמוכה של הכנסות עצמיות היא בראש ובראשונה ביטוי של מיעוט המשאבים שבידי האוכלוסייה (ורמת מיסוי/גבייה נמוכה). לעומת זאת, ביישובים הישראליים ביש"ע ובגולן ניתן ליחס את הרמה הנמוכה של הכנסות עצמיות, בין השאר, לרמה הגבוהה של מימון ממשלתי, המייתרת במידת מה את הצורך להכביד את נטל המיסוי המקומי. זאת, על רקע העובדה שביישובי יש"ע, השכר היישובי הממוצע גבוה באופן משמעותי מזה שבעיריית הפיתוח ביישובים הערביים.⁶

תרשים 5. הכנסה מוניציפלית עצמית לנפש, בתקציב הרגיל, 2001

בש"ח, במחירי 2002

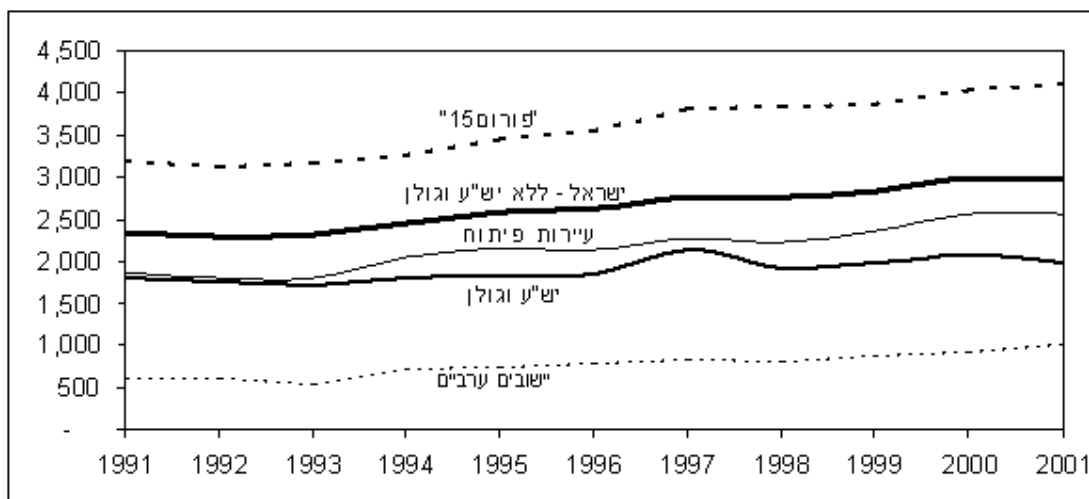
מקורות: עיבוד של מרכז אדוה מתוך הלמ"ס, הרשויות המקומיות בישראל, נתונים כספיים, שנים שונות; הלמ"ס, הרשויות המקומיות בישראל, נתונים פיסיים, שנים שונות; אתר האינטרנט של משרד הפנים, היחידה למנהל מוניציפלי, רשויות מקומיות בישראל, שנים שונות; משרד הפנים, האגף לביקורת ברשויות המקומיות, דו"ח נתונים כספיים מבוקרים רשויות מקומיות 2001. (www.moin.gov.il)

הכנסה מוניציפלית עצמית לנפש, בתקציב הרגיל, 1991 עד 2001

נתוני ההכנסה המוניציפלית העצמית בתקציב הרגיל, בחישוב לנפש, לשנת 2001, אינם יוצאי דופן: במהלך כל שנות התשעים, היתה ההכנסה העצמית לנפש ביישובים הישראליים בישי"ע ובגולן, נמוכה מזו שבעיירות הפיתוח, וגבוהה רק מן ההכנסה המוניציפלית העצמית לנפש ביישובים הערביים. הדבר משקף, כאמור, את הרמה הגבוהה של מימון ממשלתי, אשר ייתרה את הצורך למסות את התושבים ברמה מקבילה לנהוגה בישראל.

תרשים 6. הכנסה מוניציפלית עצמית לנפש, בתקציב הרגיל, 1991 עד 2001

בש"ח, במחירי 2002

מקורות: עיבוד של מרכז אדוה מתוך הלמ"ס, הרשויות המקומיות בישראל, נתונים כספיים, שנים שונות; הלמ"ס, הרשויות המקומיות בישראל, נתונים פיסיים, שנים שונות; אתר האינטרנט של משרד הפנים, היחידה למנהל מוניציפלי, רשויות מקומיות בישראל, שנים שונות; משרד הפנים, האגף לביקורת ברשויות המקומיות, דו"ח נתונים כספיים מבוקרים רשויות מקומיות 2001. (www.moin.gov.il)

הכנסה מוניציפלית בתקציב הבלתי רגיל

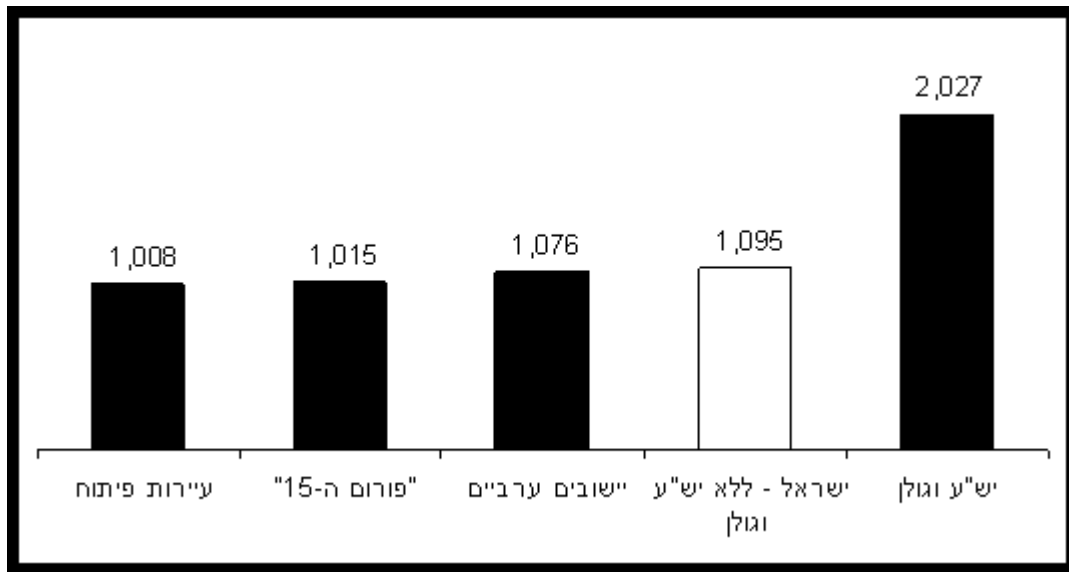
הכנסה מוניציפלית לנפש, בתקציב הבלתי רגיל, 2001

היישובים הישראליים בישי"ע ובגולן נהנו בשנת 2001 מן ההכנסה המוניציפלית בתקציב הבלתי רגיל הגבוהה ביותר, בחישוב לנפש: 2,027 ש"ח; זאת, בשעה שהמוצע עבור ישראל (ללא יש"ע וגולן) עמד על כמחצית מזה - 1,095 ש"ח.

הנתון המקביל עבור היישובים הערביים היה 1,076 ש"ח, עבור יישובי "פרורום החמש-עשרה" - 1,015 ש"ח ועבור עירות הפיתוח - 1,008 ש"ח.

תרשים 7. הכנסה מוניציפלית לנפש, בתקציב הבלתי רגיל, 2001

בש"ח, במחירי 2002

מקורות: עיבוד של מרכז אדוה מתוך הלמ"ס, הרשויות המקומיות בישראל, נתונים כספיים, שנים שונות; הלמ"ס, הרשויות המקומיות בישראל, נתונים פיסיים, שנים שונות; אתר האינטרנט של משרד הפנים, היחידה למנהל מוניציפלי, רשויות מקומיות בישראל, שנים שונות; משרד הפנים, האגף לביקורת ברשויות המקומיות, דו"ח נתונים כספיים מבוקרים רשויות מקומיות 2001. (www.moin.gov.il)

הכנסה מוניציפלית לנפש, בתקציב הבלתי רגיל, 1994 עד 2001

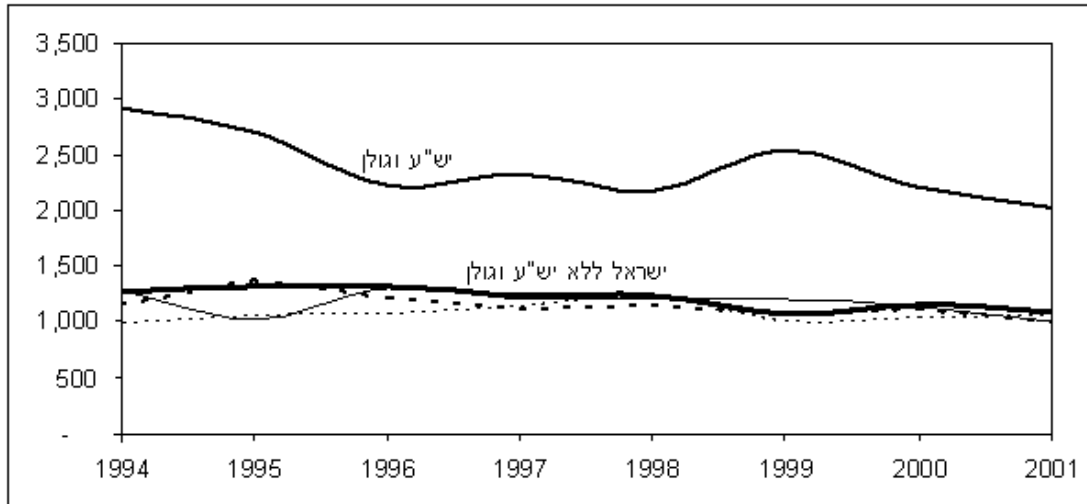
היישובים הישראליים בישי"ע ובגולן נהנו גם בשנים קודמות מן ההכנסה המוניציפלית בתקציב הבלתי רגיל הגבוהה ביותר, בחישוב לנפש. הנתונים שלהלן מתייחסים לשנים 1994 עד 2001 (כפי שצוין במבוא, הנתונים שפרסמה הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה עבור שנים קודמות אינם מלאים).

התרשים שלהלן מעלה בבירור עד כמה היישובים הישראליים בישי"ע ובגולן הם יוצאי דופן בכל הנוגע להכנסות מוניציפליות בתקציב הבלתי רגיל: שכן, ההכנסות לנפש בשאר קבוצות היישובים דומות מאוד זו לזו.

התרשים מעלה עוד כי במהלך העשור האחרון חלה ירידת-מה ברמת ההכנסה לנפש בתקציב הבלתי רגיל בישראל. ירידה מקבילה נרשמה גם ביישובים הישראליים בישי"ע ובגולן, למעט בשנת 1999.

תרשים 8. הכנסה מוניציפלית לנפש, בתקציב הבלתי רגיל, 1994 - 2001

בש"ח, במחירי 2002

הערה: המקרא עבור היישובים הערביים, עיירות הפיתוח ו"פורום החמש-עשרה" אינו מוצג בתרשים משום הקרבה הגדולה לקו של ישראל (ללא ישי"ע וגולן).
מקורות: עיבוד של מרכז אדוה מתוך הלמ"ס, הרשויות המקומיות בישראל, נתונים כספיים, שנים שונות; הלמ"ס, הרשויות המקומיות בישראל, נתונים פיסיים, שנים שונות; אתר האינטרנט של משרד הפנים, היחידה למנהל מוניציפלי, רשויות מקומיות בישראל, שנים שונות; משרד הפנים, האגף לביקורת ברשויות המקומיות, דו"ח נתונים כספיים מבוקרים רשויות מקומיות 2001. (www.moin.gov.il)

הכנסה מוניציפלית לנפש, בתקציב הרגיל והבלתי רגיל: מדדים

הלוח שבעמוד הבא מציג את נתוני ההכנסות לנפש של הרשויות המקומיות, בתקציב הרגיל והבלתי רגיל, באופן ממוזג, כאשר ההכנסה המוניציפלית הממוצעת בישראל (ללא ישי"ע וגולן), בכל אחת מהשנים 1991 עד 2001 מיוצגת באמצעות 100.

ניתן לראות כי יישובי ישי"ע והגולן נהנו מן ההכנסה המוניציפלית לנפש הגבוהה ביותר, הן בתקציב הרגיל והן בתקציב הבלתי רגיל. בעשור הקודם, ההכנסה לנפש בתקציב הרגיל הייתה גבוהה מן הממוצע בישראל בשיעור של 33% עד 61%, ובתקציב הבלתי רגיל, גבוהה ממנו בשיעור של 68% עד 135%. בשנת 2000 ובשנת 2001 ההכנסה לנפש בתקציב הרגיל הייתה גבוהה מן הממוצע ברבע, ובתקציב הבלתי רגיל, בשיעור של 85% לערך.

ביישובים הערביים, ההכנסה המוניציפלית לנפש, הן בתקציב הרגיל והן בתקציב הבלתי רגיל, הייתה נמוכה מן הממוצע בישראל; בתחילת העשור הקודם הייתה ההכנסה בתקציב הרגיל נמוכה מן הממוצע בכחצית, ואילו במחצית השנייה של העשור הקודם היא הייתה נמוכה ממנו בשליש, לערך. בשנים 2000-2001 ההכנסה המוניציפלית בתקציב הרגיל הייתה נמוכה מן הממוצע ברבע. כאשר להכנסה בתקציב הבלתי רגיל, מאז שנת 1997, היא הלכה והתקרבה לממוצע.

בעיירות הפיתוח, למן שנת, ההכנסה לנפש בתקציב הרגיל הייתה גבוהה מן הממוצע בישראל בשיעור של 10% בקירוב ואילו ההכנסה בתקציב הבלתי רגיל הייתה נמוכה מן הממוצע בישראל באחוזים ספורים, ברוב השנים.

ביישובי "פורום החמש-עשרה", ההכנסה לנפש בתקציב הרגיל הייתה דומה לזו שבעיירות הפיתוח, לאורך כל התקופה הנסקרת. בשנת 2001, ההכנסה לנפש בתקציב הרגיל של יישובי "פורום החמש-עשרה" הייתה זהה לזו של עיירות הפיתוח. ההכנסה המוניציפלית לנפש בתקציב הבלתי רגיל הייתה נמוכה במעט מן הממוצע בישראל, במהלך רוב השנים.

לוח 1. הכנסות מוניציפליות לנפש בתקציב הרגיל והבלתי רגיל

ברשויות המקומיות בישראל, 1991 עד 2001

מדד; ישראל = 100

2001	2000	1999	1998	1997	1996	1995	1994	1993	1992	1991	
ישראל (ללא יש"ע וגולן)											
100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	תקציב רגיל
100	100	100	100	100	100	100	100	א.נ.	א.נ.	א.נ.	תקציב בלתי רגיל
"פורום החמש-עשרה"											
109	108	107	110	110	107	107	106	111	112	111	תקציב רגיל
93	98	100	93	91	92	104	91	א.נ.	א.נ.	א.נ.	תקציב בלתי רגיל
יישובים ערביים											
76	77	75	71	70	72	67	64	56	55	52	תקציב רגיל
98	93	95	100	94	82	81	80	א.נ.	א.נ.	א.נ.	תקציב בלתי רגיל
עיירות פיתוח											
109	109	110	107	109	110	112	113	109	111	116	תקציב רגיל
92	100	112	97	97	99	77	101	א.נ.	א.נ.	א.נ.	תקציב בלתי רגיל
יש"ע וגולן											
126	127	140	137	135	133	135	139	147	161	156	תקציב רגיל
185	193	235	176	189	168	204	230	א.נ.	א.נ.	א.נ.	תקציב בלתי רגיל

מקורות: עיבוד של מרכז אדוה מתוך הלמ"ס, הרשויות המקומיות בישראל, נתונים כספיים, שנים שונות; הלמ"ס, הרשויות המקומיות בישראל, נתונים פיסיים, שנים שונות; אתר האינטרנט של משרד הפנים, היחידה למנהל מוניציפלי, רשויות מקומיות בישראל, שנים שונות; משרד הפנים, האגף לביקורת ברשויות המקומיות, דו"ח נתונים כספיים מבוקרים רשויות מקומיות 2001. (www.moin.gov.il)

הכנסות יתר מוניציפליות

הכנסות יתר, הכנסות חסר בתקציב הרגיל, 2001

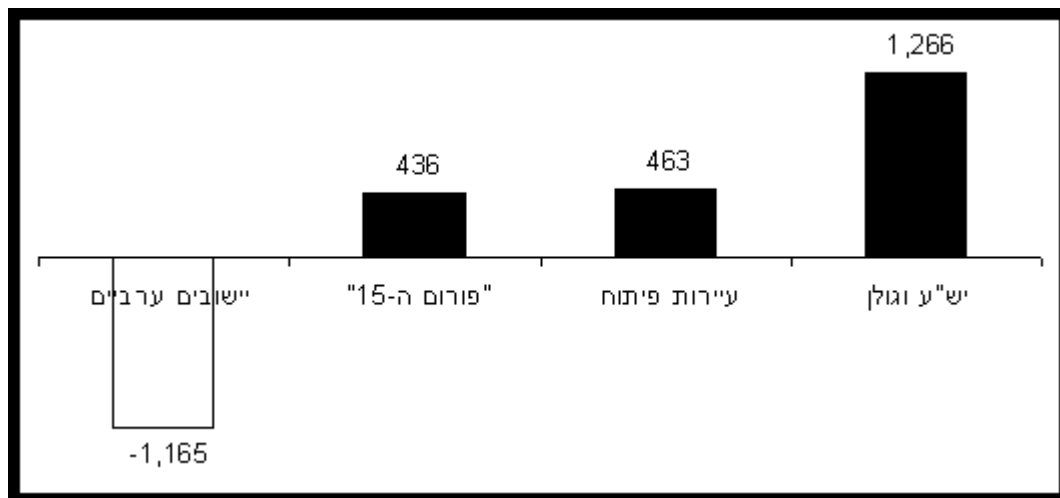
רמת ההכנסות לנפש (בתקציב הרגיל) ביישובי יש"ע והגולן גבוהה מרמת ההכנסות לנפש בישראל (ללא יש"ע וגולן). ההפרש בין השתיים נותן לנו את גודל הכנסות היתר ביש"ע וגולן. הכנסות יתר אלה מאפשרות, כמובן, מתן שירותים מוניציפליים רחבים ומגוונים יותר. בשנת 2001 נהנו רשויות אלה מהכנסות יתר לנפש בגובה של 1,266 ש"ח.

עיירות הפיתוח ויישובי "פורום החמש-עשרה" נהנו גם הם מהכנסות יתר לנפש - אך בסכומים נמוכים בהרבה: סכום של 463 ש"ח וסכום של 436 ש"ח, בהתאמה.

לעומת זאת, היישובים הערביים בישראל סבלו מהכנסות חסר לנפש: מימון החסר עמד בשנת 2001 על 1,165 ש"ח.

תרשים 9. הכנסות יתר/חסר מוניציפליות לנפש בתקציב הרגיל, 2001

בש"ח, במחירי 2002

מקורות: עיבוד של מרכז אדוה מתוך הלמ"ס, הרשויות המקומיות בישראל, נתונים כספיים, שנים שונות; הלמ"ס, הרשויות המקומיות בישראל, נתונים פיסיים, שנים שונות; אתר האינטרנט של משרד הפנים, היחידה למנהל מוניציפלי, רשויות מקומיות בישראל, שנים שונות; משרד הפנים, האגף לביקורת ברשויות המקומיות, *דו"ח נתונים כספיים מבוקרים רשויות מקומיות 2001*. (www.moin.gov.il)

הכנסות יתר, הכנסות חסר בתקציב הרגיל, 1991 עד 2001

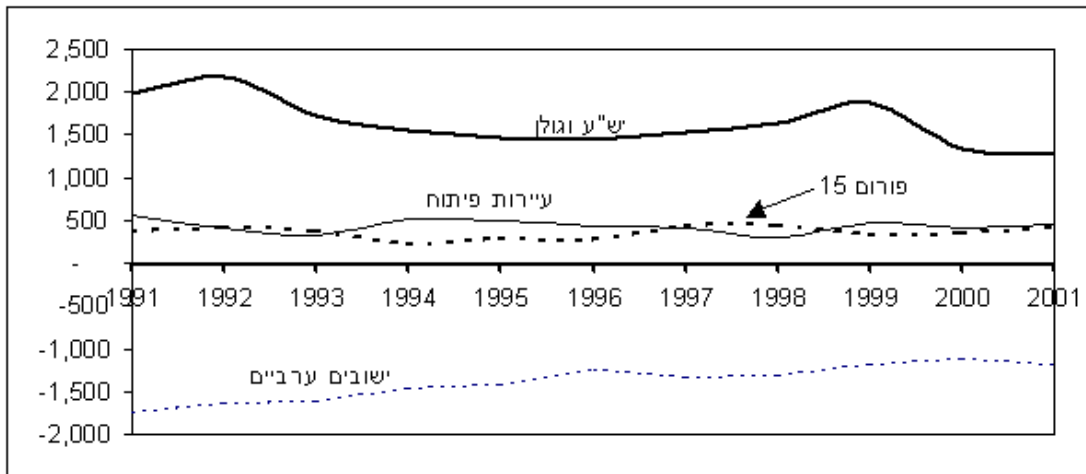
היישובים הישראליים ביש"ע והגולן נהנו ממימון יתר בכל מהלך העשור האחרון. התרשים שלהלן מעלה כי הכנסות היתר הגבוהות ביותר היו בתחילת העשור, וכן בשנת 1999. הכנסות היתר הכוללת של היישובים הישראליים ביש"ע והגולן הגיעה בשנים 1991 עד 2001 לסכום של 2.9 מיליארד ש"ח.

לעומת זאת, היישובים הערביים סבלו מהכנסות חסר בכל מהלך העשור. למן תחילת העשור הקודם, שיעור ההפסד השנתי של היישובים הערביים נמצא במגמת ירידה. ההפסד הכולל של היישובים הערביים בשנים 1991 עד 2001 הגיע לסכום של 10.4 מיליארד ש"ח.

תרשים 10. הכנסת יתר/חסר מוניציפלית לנפש בתקציב הרגיל, ממוצע רב-שנתי, 1991 עד 2001

בש"ח, במחירי 2002

מקורות: עיבוד של מרכז אדוה מתוך הלמ"ס, הרשויות המקומיות בישראל, נתונים כספיים, שנים שונות; הלמ"ס, הרשויות המקומיות בישראל, נתונים פיסיים, שנים שונות; אתר האינטרנט של משרד הפנים, היחידה למנהל מוניציפלי, רשויות מקומיות בישראל, שנים שונות; משרד הפנים, האגף לביקורת ברשויות המקומיות, דו"ח נתונים כספיים מבוקרים רשויות מקומיות 2001. (www.moin.gov.il)

רשויות "פורום החמש-עשרה" נהנו מהכנסות יתר בסך 8.5 מיליארד ש"ח. מימון היתר קטן, באופן יחסי, ממימון היתר של יישובי יש"ע והגולן, שכן אוכלוסיית יישובי "פורום החמש-עשרה" גדולה יותר באופן משמעותי. יתרה מזאת, בחישוב רב-שנתי לנפש יוצא כי מימון היתר של יישובי יש"ע והגולן היה גדול ממימון היתר של יישובי "פורום החמש-עשרה" פי 4.5. נזכיר כי ביישובי "פורום החמש-עשרה", בערך 80% מן ההכנסות בתקציב הרגיל הן הכנסות עצמיות, בהשוואה לשיעור של 30% בלבד ביישובי ובגולן.

עיריית הפיתוח נהנו ממימון יתר בסך כולל של בערך 2.7 מיליארד ש"ח. לכאורה, סכום דומה לזה של יישובי יש"ע והגולן, אולם למעשה מדובר במימון יתר קטן יותר, שכן אוכלוסיית עיריית הפיתוח גדולה יותר באופן משמעותי. בחישוב רב-שנתי לנפש יוצא כי מימון היתר של יישובי יש"ע והגולן היה גדול ממימון היתר של עיריית הפיתוח פי 3.9.

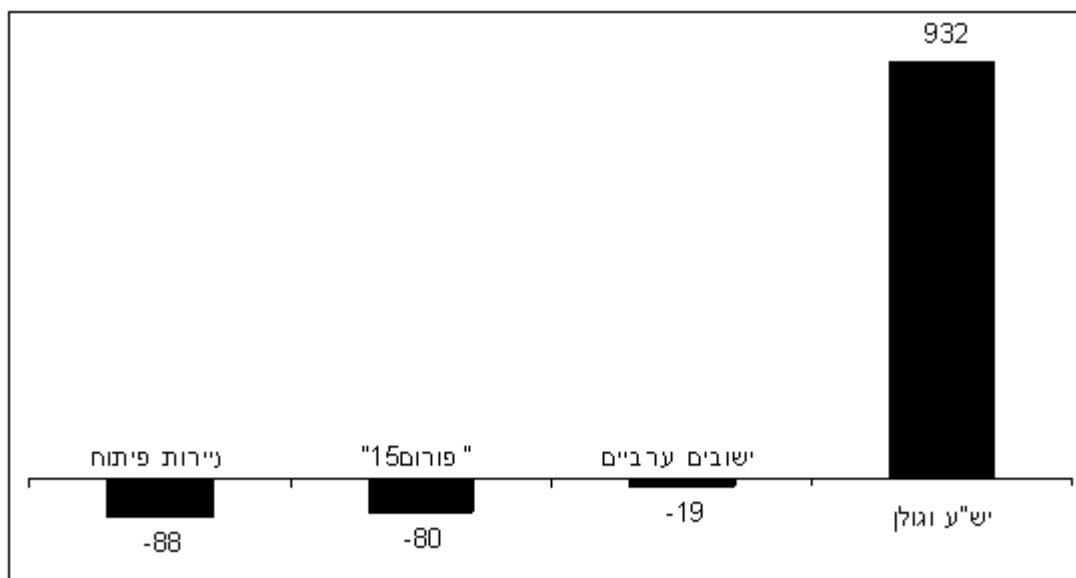
הכנסות יתר, הכנסות חסר בתקציב הבלתי רגיל, 2001

גם בתחום התקציב הבלתי רגיל, רמת ההכנסות המוניציפליות לנפש ביישובי יש"ע והגולן גבוהה מזו בישראל (ללא יש"ע וגולן). בשנת 2001 נהנו רשויות אלה מהכנסות יתר לנפש (ההפרש בין רמת ההכנסות לנפש ביישובי יש"ע וגולן ובין רמת ההכנסות לנפש בישראל, ללא יש"ע וגולן) בתקציב הבלתי רגיל, בגובה 932 ש"ח.

כל שאר קבוצות היישובים סבלו מהכנסות-חסר לנפש בתקציב הבלתי רגיל. הכנסת החסר הגבוהה ביותר נרשמה בעיריית הפיתוח - 88 ש"ח.

תרשים 11. הכנסת-יתר/חסר מוניציפלית לנפש בתקציב הבלתי רגיל, 2001

בש"ח, במחירי 2002

מקורות: עיבוד של מרכז אדוה מתוך הלמ"ס, הרשויות המקומיות בישראל, נתונים כספיים, שנים שונות; הלמ"ס, הרשויות המקומיות בישראל, נתונים פיסיים, שנים שונות; אתר האינטרנט של משרד הפנים, היחידה למנהל מוניציפלי, רשויות מקומיות בישראל, שנים שונות; משרד הפנים, האגף לביקורת ברשויות המקומיות, דו"ח נתונים כספיים מבוקרים רשויות מקומיות 2001. (www.moin.gov.il)

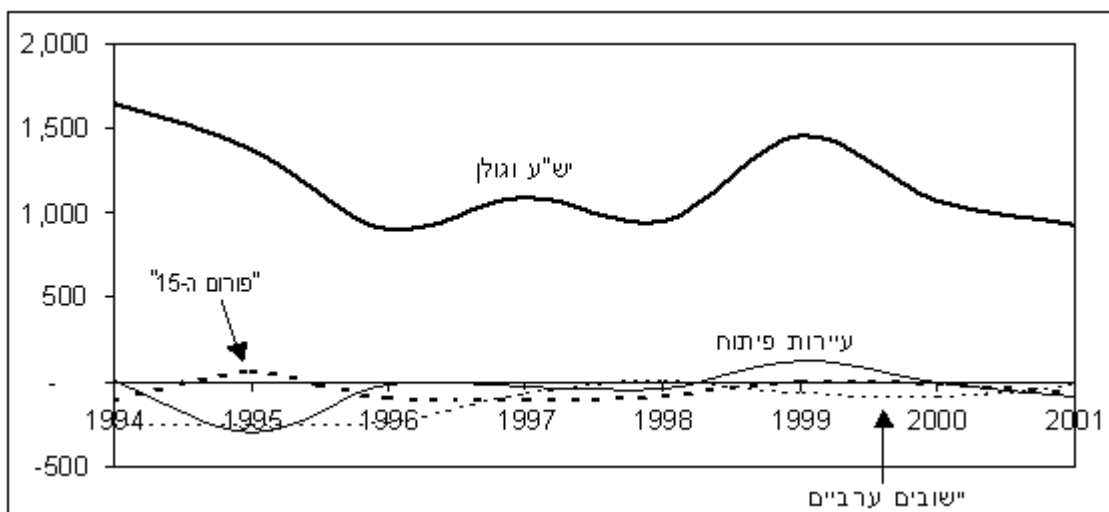
הכנסות יתר, הכנסות חסר בתקציב הבלתי רגיל, 1994 עד 2001

מימון היתר בתקציב הבלתי רגיל מאפיין את היישובים הישראליים ביש"ע ובגולן לפחות מאז 1994. רמת מימון היתר היתה גבוהה במיוחד בשנת 1994 ובשנת 1999.

ההכנסות המוניציפליות בתקציב הרגיל של היישובים בתוך ישראל שמרו על רמה קרובה לממוצע במרבית התקופה.

תרשים 12. הכנסת-יתר/חסר מוניציפלית לנפש בתקציב הבלתי רגיל, 1994 עד 2001

בש"ח, במחירי 2002

מקורות: עיבוד של מרכז אדוה מתוך הלמ"ס, הרשויות המקומיות בישראל, נתונים כספיים, שנים שונות; הלמ"ס, הרשויות המקומיות בישראל, נתונים פיסיים, שנים שונות; אתר האינטרנט של משרד הפנים, היחידה למנהל מוניציפלי, רשויות מקומיות בישראל, שנים שונות; משרד הפנים, האגף לביקורת ברשויות המקומיות, דו"ח נתונים כספיים מבוקרים רשויות מקומיות 2001. (www.moin.gov.il)

הוצאות מוניציפליות

הוצאה מוניציפלית בתקציב הרגיל

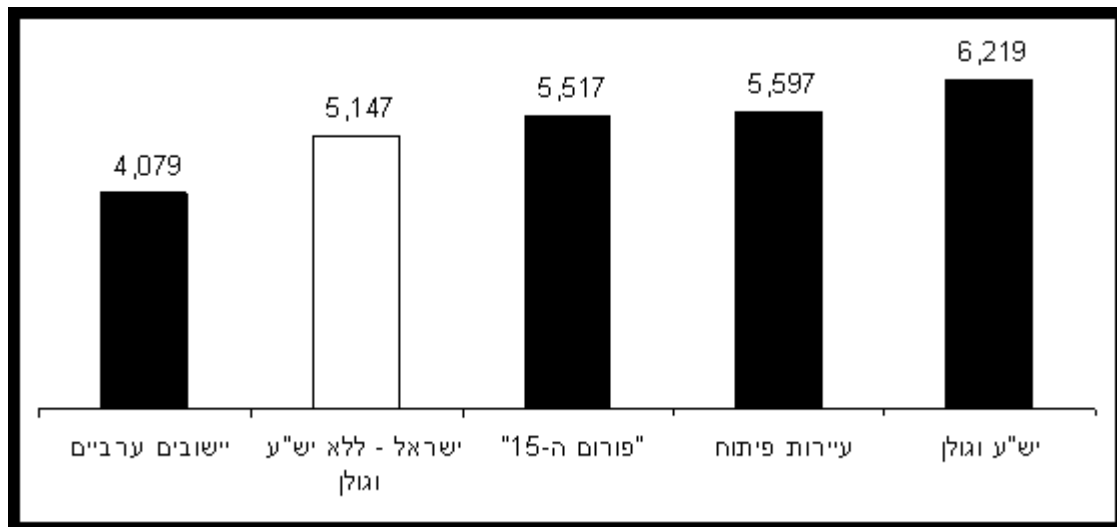
הוצאה מוניציפלית לנפש בתקציב הרגיל, 2001

בשנת 2001 נהנו יישובי יש"ע והגולן מרמת ההוצאה המוניציפלית לנפש בתקציב הרגיל הגבוהה ביותר בישראל: 6,219 ש"ח; הנתון המקביל עבור ישראל (ללא יש"ע והגולן) עמד על 5,147 ש"ח.

בשאר שלושת קבוצות היישובים הנתונים היו כדלהלן: בעיירות הפיתוח - 5,597 ש"ח; ביישובי "פורום החמש-עשרה" - 5,517 ש"ח; וביישובים הערביים - 4,079 ש"ח.

תרשים 13. הוצאה מוניציפלית לנפש בתקציב הרגיל, 2001

בש"ח, במחירי 2002

מקורות: עיבוד של מרכז אדוה מתוך הלמ"ס, הרשויות המקומיות בישראל, נתונים כספיים, שנים שונות; הלמ"ס, הרשויות המקומיות בישראל, נתונים פיסיים, שנים שונות; משרד הפנים, היחידה למנהל מוניציפלי, רשויות מקומיות בישראל, שנים שונות, מתוך אתר האינטרנט www.moin.gov.il. נתוני ההוצאה בתקציב הרגיל לשנת 1998 נמסרו על ידי הגבי יילה היינל מהלמ"ס.

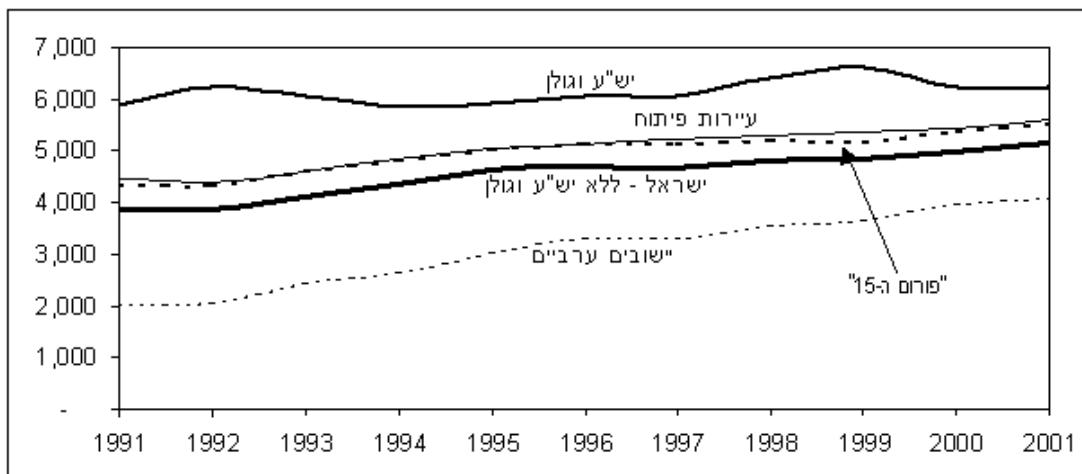
הוצאה מוניציפלית לנפש בתקציב הרגיל, 1991 עד 2001

נתוני ההוצאה המוניציפלית לנפש בתקציב הרגיל לשנת 2001 אינם יוצאי דופן: במהלך כל שנות התשעים, נהנו היישובים הישראליים ביש"ע והגולן מרמת הוצאה מוניציפלית בתקציב הרגיל גבוהה מן הממוצע בישראל, וגבוהה מזו של עיירות הפיתוח ויישובי "פורום החמש-עשרה".

אולם ניתן להבחין בכך שההפרשים, שהיו גבוהים במיוחד בתחילת שנות התשעים, הלכו והצטמצמו, בעיקר הודות לעלייה ברמת ההוצאה המוניציפלית לנפש בקבוצות היישובים האחרות.

תרשים 14. הוצאה מוניציפלית לנפש בתקציב הרגיל, 1991 עד 2001

בש"ח, במחירי 2002

מקורות: עיבוד של מרכז אדוה מתוך הלמ"ס, הרשויות המקומיות בישראל, נתונים כספיים, שנים שונות; הלמ"ס, הרשויות המקומיות בישראל, נתונים פיסיים, שנים שונות; משרד הפנים, היחידה למנהל מוניציפלי, רשויות מקומיות בישראל, שנים שונות, מתוך אתר האינטרנט www.moin.gov.il. נתוני ההוצאה בתקציב הרגיל לשנת 1998 נמסרו על ידי הגבי יילה היינל מהלמ"ס.

הוצאה מוניציפלית בתקציב הבלתי רגיל

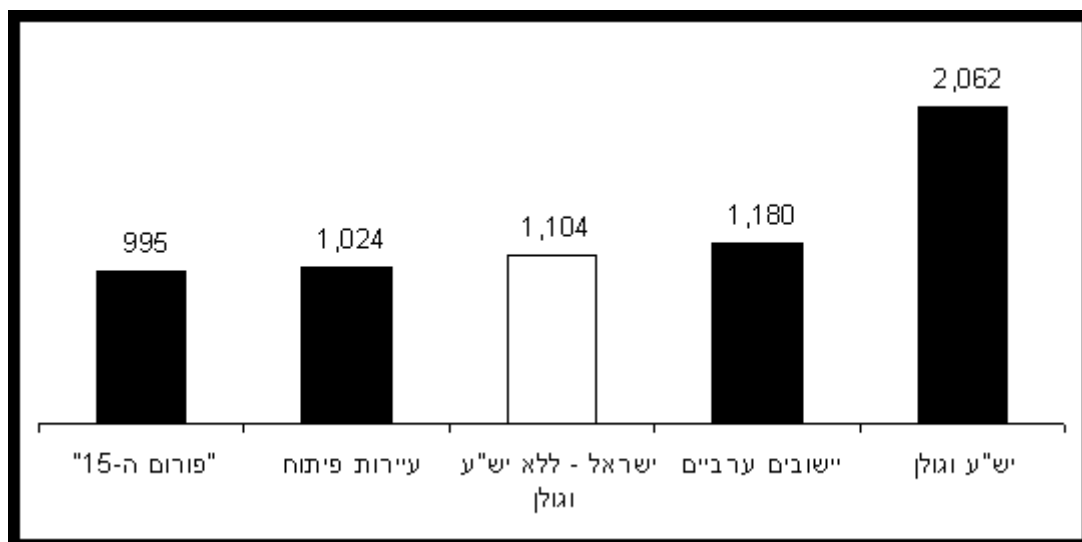
הוצאה מוניציפלית לנפש בתקציב הבלתי רגיל, 2001

בשנת 2001 נהנו היישובים הישראליים ביש"ע ובגולן מרמת ההוצאה המוניציפלית לנפש

בתקציב הבלתי רגיל הגבוהה ביותר בישראל: 2,062 ש"ח. הנתון המקביל עבור ישראל (ללא יש"ע וגולן) היה 1,104 ש"ח; עבור היישובים הערביים - 1,180 ש"ח; עבור עיירות הפיתוח - 1,024 ש"ח; ועבור יישובי "פורום החמש-עשרה" - 995 ש"ח.

תרשים 15. הוצאה מוניציפלית לנפש בתקציב הבלתי רגיל, 2001

בש"ח, במחירי 2002

מקורות: עיבוד של מרכז אדוה מתוך הלמ"ס, *הרשויות המקומיות בישראל, נתונים כספיים, שנים שונות*; הלמ"ס, *הרשויות המקומיות בישראל, נתונים פיסיים, שנים שונות*; משרד הפנים, *היחידה למנהל מוניציפלי, רשויות מקומיות בישראל, שנים שונות*, מתוך אתר האינטרנט www.moin.gov.il. נתוני הוצאה בתקציב הרגיל לשנת 1998 נמסרו על ידי הגבי יילה היינל מהלמ"ס.

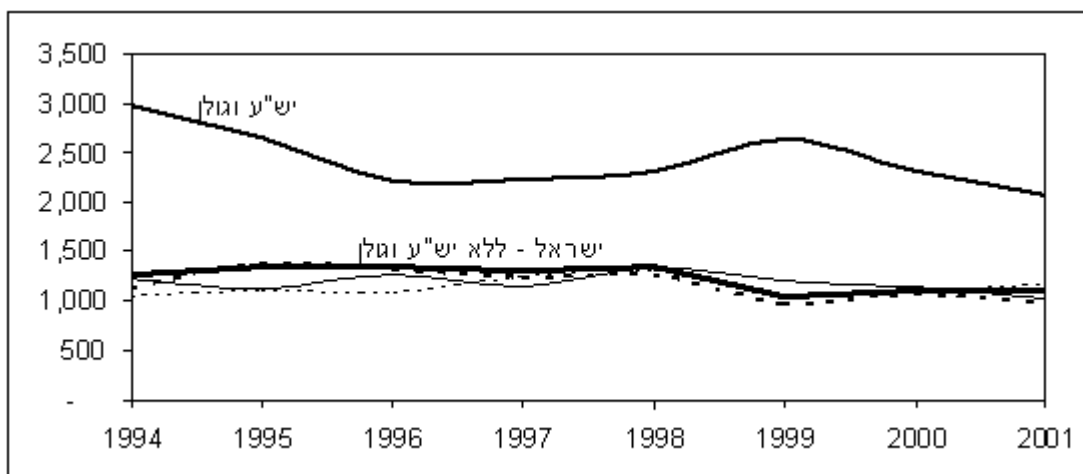
הוצאה מוניציפלית לנפש בתקציב הבלתי רגיל, 1991 עד 2001

היישובים הישראליים בישי"ע ובגולן נהנים מרמה גבוהה של הוצאה מוניציפלית בתקציב הבלתי רגיל במשך שנים רבות.

התרשים שלהלן מעלה כי הפער לטובת ההתנחלויות היה גבוה במיוחד באמצע העשור, וכן בשנת 1999.

תרשים 16. הוצאה מוניציפלית לנפש בתקציב הבלתי רגיל, 1994 עד 2001

בש"ח, במחירי 2002

הערה: המקרא עבור היישובים הערביים, עיירות הפיתוח ו"פורום החמש-עשרה" אינו מוצג משום קרבתם הגדולה לקו של ישראל ללא יש"ע וגולן.
מקורות: עיבוד של מרכז אדוה מתוך הלמ"ס, הרשויות המקומיות בישראל, נתונים כספיים, שנים שונות; הלמ"ס, הרשויות המקומיות בישראל, נתונים פיסיים, שנים שונות; משרד הפנים, היחידה למנהל מוניציפלי, רשויות מקומיות בישראל, שנים שונות, מתוך אתר האינטרנט www.moin.gov.il. נתוני הוצאה בתקציב הרגיל לשנת 1998 נמסרו על ידי הגבי יילה היינל מהלמ"ס.

הוצאות מוניציפליות לנפש, מדדים

הלוח שלהלן מציג את נתוני ההוצאות של הרשויות המקומיות באופן ממוזג, כאשר ההוצאה הממוצעת של הרשויות המקומיות בישראל, בתקציב הרגיל והבלתי רגיל, בכל אחת מהשנים 1991 ועד 2001, מיוצגת באמצעות 100.

ניתן לראות כי ההוצאה לנפש ביישובי יש"ע והגולן הייתה הגבוהה ביותר: בתקציב הרגיל היא הייתה גבוהה בשיעור של 60% עד שיור של 30% במהלך העשור הקודם, וגבוהה משיעור של 20% בשנים 2000-2001. ההוצאה לנפש בתקציב הבלתי רגיל עמדה על למעלה מפי 2.5 ועד פי 1.6 מההוצאה הממוצעת.

ביישובים הערביים, לעומת זאת, נעה ההוצאה לנפש בתקציב הרגיל בין מחצית ועד שלוש רבעים מן ההוצאה הארצית הממוצעת. בשנים 2000-2001 עמדה ההוצאה בתקציב הרגיל על 80% מן ההוצאה הממוצעת. באשר להכנסה בתקציב הבלתי רגיל, מאז שנת 1997, היא הייתה דומה לממוצע הכלל ארצי.

לוח 2. הוצאות מוניציפליות לנפש בתקציב הרגיל והבלתי רגיל

ברשויות המקומיות בישראל, 1991 עד 2001

מדד; ישראל = 100

2001	2000	1999	1998	1997	1996	1995	1994	1993	1992	1991	
ישראל (ללא יש"ע וגולן)											
100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	תקציב רגיל
100	100	100	100	100	100	100	100	א.נ.	א.נ.	א.נ.	תקציב בלתי רגיל
"פורום החמש-עשרה"											
107	108	107	108	109	109	109	111	111	111	112	תקציב רגיל
90	98	94	95	95	98	103	90	א.נ.	א.נ.	א.נ.	תקציב בלתי רגיל
יישובים ערביים											
79	80	76	74	71	71	65	61	59	53	52	תקציב רגיל
107	101	103	98	96	82	83	84	א.נ.	א.נ.	א.נ.	תקציב בלתי רגיל
עיירות פיתוח											
109	109	111	110	112	109	109	111	111	113	116	תקציב רגיל
93	104	115	101	87	93	84	96	א.נ.	א.נ.	א.נ.	תקציב בלתי רגיל
יש"ע וגולן											
121	125	137	133	130	129	128	134	147	161	152	תקציב רגיל
187	209	250	171	169	163	196	236	א.נ.	א.נ.	א.נ.	תקציב בלתי רגיל

מקורות: עיבוד של מרכז אדוה מתוך הלמ"ס, הרשויות המקומיות בישראל, נתונים כספיים, שנים שונות; הלמ"ס, הרשויות המקומיות בישראל, נתונים פיסיים, שנים שונות; משרד הפנים, היחידה למנהל מוניציפלי, רשויות מקומיות בישראל, שנים שונות, מתוך אתר האינטרנט www.moin.gov.il. נתוני ההוצאה בתקציב הרגיל לשנת 1998 נמסרו על ידי הגבי' יילה היינל מהלמ"ס.

הוצאות יתר מוניציפליות

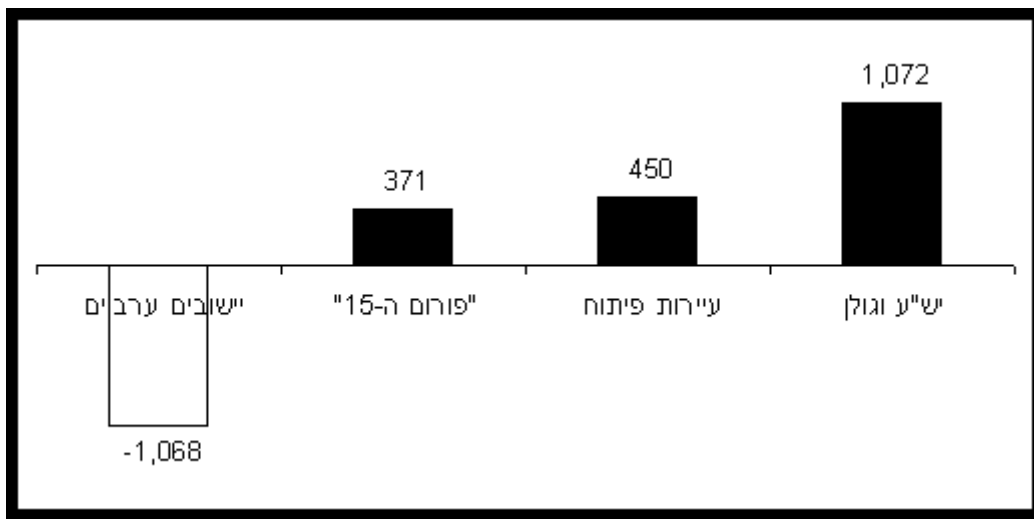
הוצאות יתר, הוצאות חסר בתקציב הרגיל, 2001

רמת ההוצאה המוניציפלית לנפש, בתקציב הרגיל, ביישובים הישראליים בישי"ע ובגולן, גבוהה יותר, באופן משמעותי, מאשר ביישובים בישראל. ההפרש בין השתיים נותן לנו את היקף הוצאת היתר. בשנת 2001 עמדה הוצאת היתר בתקציב הרגיל על 1,072 ש"ח. עיירות הפיתוח ויישובי "פורום החמש-עשרה" נהנו גם הם מהוצאת יתר, אבל בסכומים נמוכים בהרבה מאשר בישי"ע ובגולן.

לעומת זאת, היישובים הערביים סבלו מהוצאת חסר בסך של 1,068 ש"ח לנפש.

תרשים 17. הוצאת-יתר/חסר מוניציפלית לנפש בתקציב הרגיל, 2001

בש"ח, במחירי 2002

מקורות: עיבוד של מרכז אדוה מתוך הלמ"ס, הרשויות המקומיות בישראל, נתונים כספיים, שנים שונות; הלמ"ס, הרשויות המקומיות בישראל, נתונים פיסיים, שנים שונות; משרד הפנים, היחידה למנהל מוניציפלי, רשויות מקומיות בישראל, שנים שונות, מתוך אתר האינטרנט www.moin.gov.il. נתוני ההוצאה בתקציב הרגיל לשנת 1998 נמסרו על ידי הגבי יילה היינל מהלמ"ס.

הוצאות יתר, הוצאות חסר בתקציב הרגיל, 1991 עד 2001

היישובים הישראליים בישי"ע ובגולן נהנו מהוצאת יתר בתקציב הרגיל, לא רק בשנת 2001, אלא לכל אורך העשור הקודם.

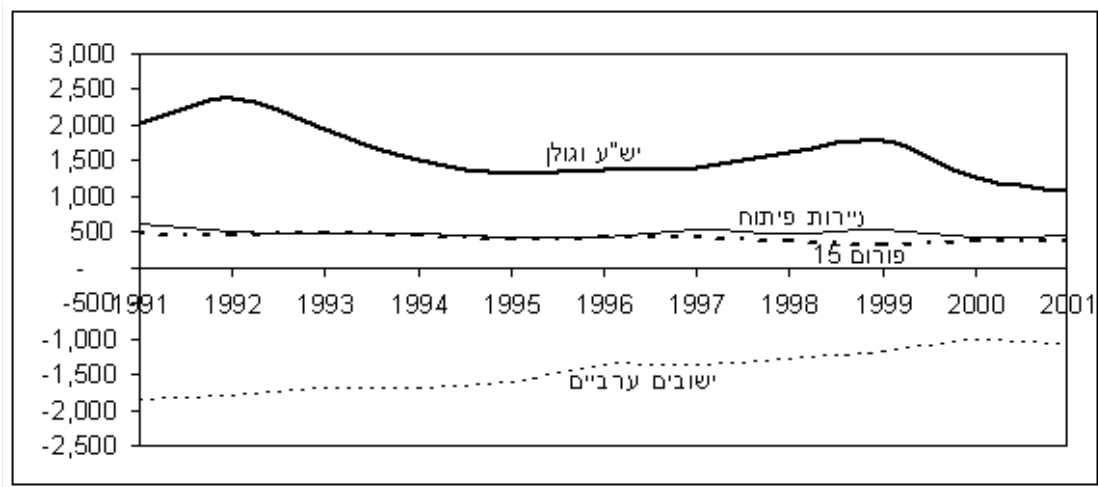
בתרשים שלהלן ניתן לראות כי המגמה של הוצאת היתר בתקציב הרגיל בישי"ע ובגולן היא מעין תמונת-ראי של המגמה המקבילה ביישובים הערביים: בתחילת העשור הפער בין שתי קבוצות היישובים היה הגדול ביותר, כאשר ההתנחלויות נהנות מהוצאת יתר גבוהה והיישובים הערביים סובלים מהוצאת חסר גדולה, ואילו במהלך העשור נרשמה מגמת

התקרבות, הגם שהיישובים בישי"ע ובגולן ממשיכים ליהנות מהוצאת יתר גדולה, בעוד שהיישובים הערביים ממשיכים לסבול מהוצאת חסר גדולה.

רמת הוצאת היתר בעיירות הפיתוח וביישובי "פורום החמש-עשרה" היתה יציבה במהלך העשור.

תרשים 18. הוצאת יתר/חסר מוניציפלית לנפש בתקציב הרגיל, 1991 עד 2001

בש"ח, במחירי 2002

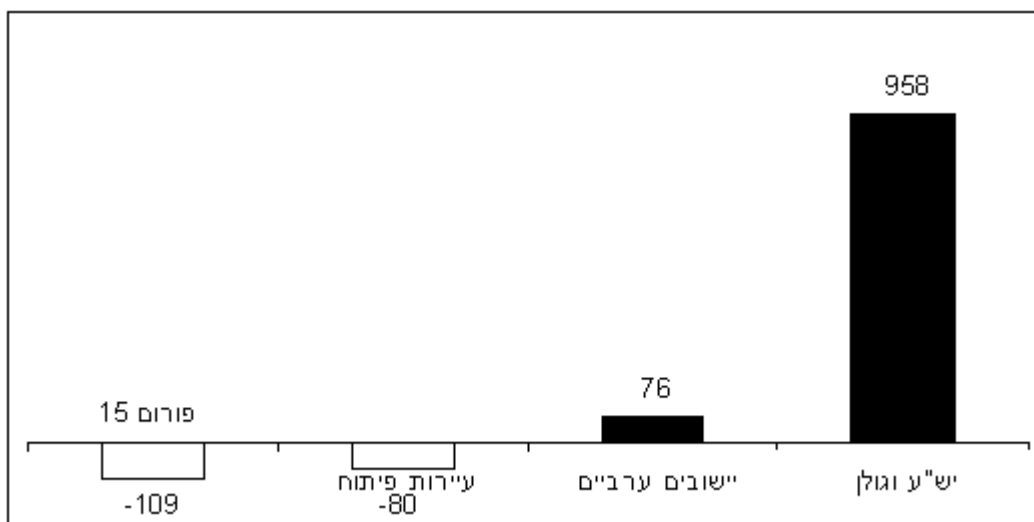
מקורות: עיבוד של מרכז אדוה מתוך הלמ"ס, הרשויות המקומיות בישראל, נתונים כספיים, שנים שונות; הלמ"ס, הרשויות המקומיות בישראל, נתונים פיסיים, שנים שונות; משרד הפנים, היחידה למנהל מוניציפלי, רשויות מקומיות בישראל, שנים שונות, מתוך אתר האינטרנט www.moin.gov.il. נתוני ההוצאה בתקציב הרגיל לשנת 1998 נמסרו על ידי הגבי יילה היינל מהלמ"ס.

הוצאות יתר, הוצאות חסר, בתקציב הבלתי רגיל, 2001

בשנת 2001 הוציאו הרשויות המקומיות ביישובים הישראליים בישי"ע ובגולן, במסגרת התקציב הרגיל, 958 ש"ח לנפש יותר מן הממוצע בישראל גופא (ללא ישי"ע וגולן). הוצאת יתר זו בולטת במיוחד על רקע העובדה שבקבוצות היישובים האחרות לא היתה כלל הוצאת יתר, ואם היתה (ביישובים הערביים), היא היתה ברמה נמוכה במיוחד.

תרשים 19. הוצאות יתר לנפש בתקציב הבלתי רגיל, 2001

בש"ח, במחירי 2002

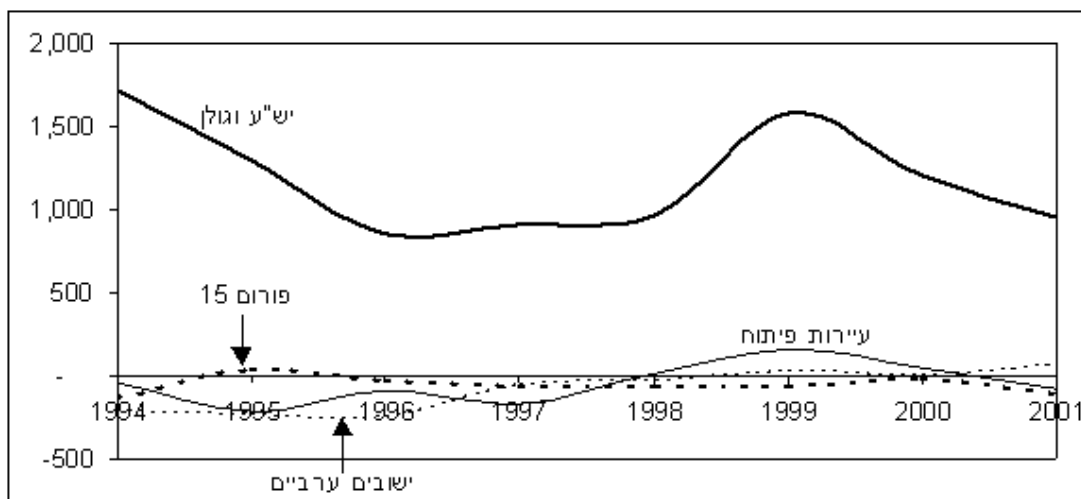
מקורות: עיבוד של מרכז אדוה מתוך הלמ"ס, *הרשויות המקומיות בישראל, נתונים כספיים*, שנים שונות; הלמ"ס, *הרשויות המקומיות בישראל, נתונים פיסיים*, שנים שונות; משרד הפנים, היחידה למנהל מוניציפלי, רשויות מקומיות בישראל, שנים שונות, מתוך אתר האינטרנט www.moin.gov.il. נתוני ההוצאה בתקציב הרגיל לשנת 1998 נמסרו על ידי הגבי יילה היינל מהלמ"ס.

הוצאות יתר, הוצאות חסר, בתקציב הבלתי רגיל, 1994 עד 2001

הוצאות יתר בתקציב הבלתי רגיל ביישובי יש"ע והגולן מאפיינות את כל התקופה שבין שנת 1994 ושנת 2001. בולטות במיוחד שנת 1994 ושנת 1999.

תרשים 20. הוצאות יתר לנפש בתקציב הבלתי רגיל, 1994 עד 2001

בש"ח, במחירי 2002

מקורות: עיבוד של מרכז אדוה מתוך הלמ"ס, הרשויות המקומיות בישראל, נתונים כספיים, שנים שונות; הלמ"ס, הדשויות המקומיות בישראל, נתונים פיסיים, שנים שונות; משרד הפנים, היחידה למנהל מוניציפלי, רשויות מקומיות בישראל, שנים שונות, מתוך אתר האינטרנט www.moin.gov.il. נתוני ההוצאה בתקציב הרגיל לשנת 1998 נמסרו על ידי הגבי יילה היינל מהלמ"ס.

חלק ב.

בנייה למגורים

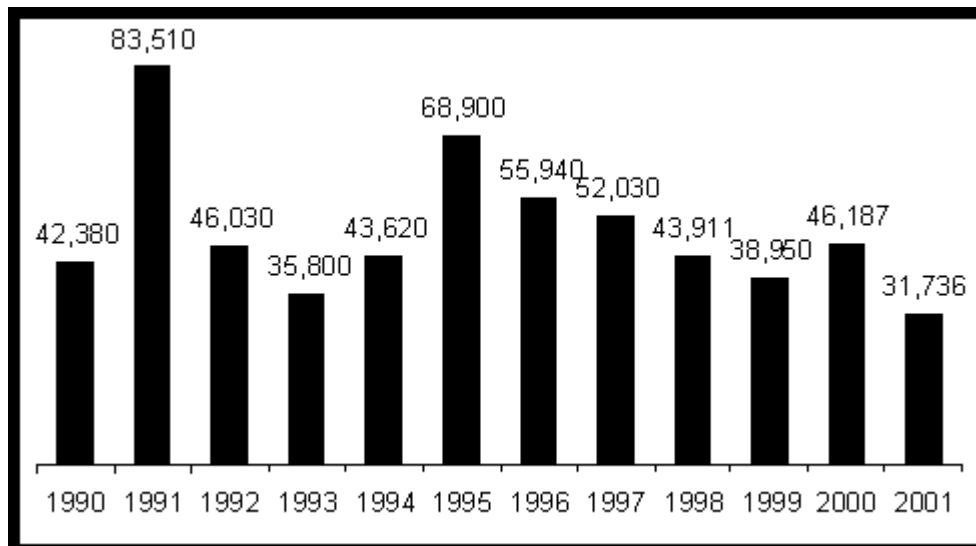
הבנייה למגורים בישראל, 1990 עד 2001

שנות התשעים התאפיינו בתנופה גדולה של בנייה למגורים בכל רחבי ישראל. בין שנת 1990 לשנת 2001 נבנו 45,082 דירות בשנה בממוצע, בעוד שבשנות השמונים נבנו 26,385 דירות בשנה בממוצע.

הגורם העיקרי לתנופת הבנייה הייתה ההגירה ההמונית ממדינות חבר העמים. בשנת 1990, השנה המלאה הראשונה להגירה זו, הוחל בבניית 42,380 דירות; שנה לאחר מכן, בשנת 1991, הוכפל המספר לכדי 83,510 דירות. בשנים 1992-1994 חזר מספר התחלות הבנייה לרמה דומה לזו של 1990 ובשנת 1995 חלה קפיצה נוספת, למספר של 68,900 התחלות בנייה. בחלקן השני של שנות התשעים ובשנותיים הראשונות של העשור הנוכחי, נרשמה מגמת ירידה בהיקף הבנייה; מגמה זו הייתה שלובה עם מגמת העצירה בצמיחה הכלכלית, שהחלה בשנת 1997.

תרשים 21. התחלות בניית דירות למגורים בישראל, 1990 עד 2001

יחידות דיור

מקור: עיבוד של מרכז אדוה מתוך הלמ"ס, הבינוי בישראל, שנים שונות.

יזמה פרטית מול יזמה ציבורית

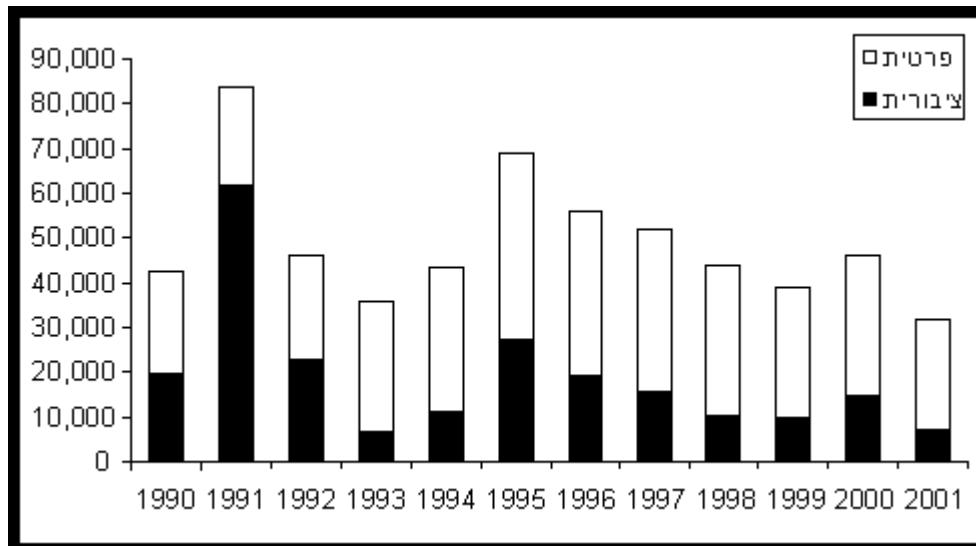
הממשלה מילאה תפקיד מכריע בתנופת הבנייה למגורים בשנות התשעים. אמנם, החלק הארי של הבנייה במרבית שנות העשור נעשה ביוזמה פרטית, אולם היוזמה הממשלתית היא שעמדה מאחורי התנודות העיקריות. כפי שניתן לראות בתרשים שלהלן, הקפיצה שנרשמה בשנת 1991 נבעה כולה מגידול בבנייה הציבורית: בשנה זו היוו תחילת הבנייה

הציבוריות בערך 74% מסך התחלות הבנייה. גם בקפיצה השנייה, שהתרחשה בשנת 1995, היה לממשלה חלק מרכזי: הבנייה הציבורית תרמה כשני שלישים מהגידול בהתחלות הבנייה ואילו השליש הנותר נבע מפעילות המגזר הפרטי.

הבנייה הפרטית הייתה גבוהה במיוחד בשנים 1995-1997, כאשר השיא - 41,440 התחלות בנייה - נרשם בשנת 1995; לאחר מכן ניכרת מגמת ירידה. ניתן להבחין בכך שהתנודתיות בהיקף התחלות הבנייה ביוזמה פרטית נמוכה בהרבה מהתנודתיות בהתחלות בנייה ביוזמה ציבורית.

תרשים 22. התחלות בנייה פרטיות וציבוריות בבנייה למגורים, 1990 עד 2001

יחידות דיור

מקור: עיבוד של מרכז אדוה מתוך הלמ"ס, הבינוי בישראל, שנים שונות.

הבנייה למגורים בי"ע, 1990 עד 2001

בעוד שבישראל בכללותה, מגמות הבינוי היו קשורות באופן הדוק לקליטת העלייה מצד אחד, ולמצבו של המשק מצד שני, הרי שביש"ע, מגמות הבינוי היו קשורות באופן ישיר למדיניות הממשלה ולמדיניותו של שר הבינוי והשיכון המכהן.

בין שנת 1990 לשנת 1991, בתקופת ממשלת שמיר ועם אריק שרון בתפקיד שר הבינוי והשיכון, נרשמה קפיצה של יותר מפי 4 בהתחלות הבנייה בישי"ע (1,87 לעומת 7,750). הבנייה האינטנסיבית נמשכה גם בשנת 1992.

עם התחלפות ממשלת שמיר בממשלת רבין חלה ירידה משמעותית בהתחלות הבנייה בישי"ע: בשנת 1993 נרשמה ירידה של 64% בהשוואה לשנת 1992, ובשנת 1994 נרשמה ירידה נוספת של 40% בהשוואה לשנת 1993. בשנת 1995 נרשם גידול בהתחלות הבנייה בשטחים, וזאת במקביל לגידול בסך התחלות הבנייה בישראל באותה שנה; ואולם גידול זה לא היה בממדים דומים לאלה של הגידול שנרשם בשנת 1991 ובשנת 1992.

בשנת 1997 (ממשלת נתניהו) חלה קפיצה של בערך 36% בהתחלות הבנייה בישי"ע ובשנת 1998 נרשמה קפיצה נוספת של 91%; זאת בניגוד למגמת הירידה בבנייה שנרשמה באותן שנים בישראל גופא, כחלק מתהליך הגלישה למיתון.

בשנת 1999 נרשמה ירידה של בערך 28% בהתחלות הבנייה בהשוואה לשנת 1998, אולם בשנת 2000 (ממשלת ברק) נרשם שיא בהתחלות הבנייה בישי"ע (למעט השיא של 1992-1991): 4,782 דירות - עלייה של בערך 52% בהשוואה לשנת 1999.

בשנת 2001, השנה המלאה הראשונה של האינתיפאדה הנוכחית, נרשמה ירידה משמעותית - למספר של 1,506 התחלות בנייה.

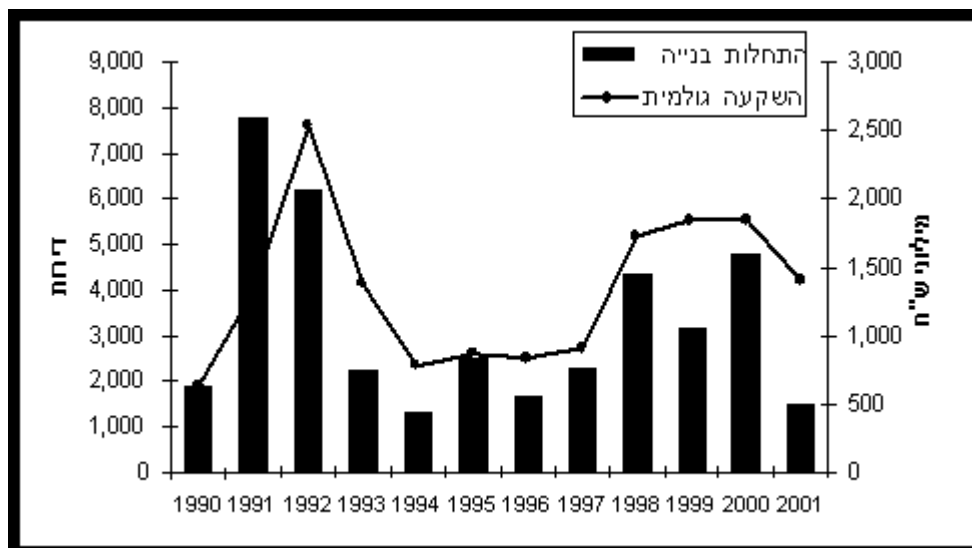
המגמות שלעיל ניכרות גם במונחים כספיים. בתקופת ממשלת שמיר, ההשקעה בבנייה בשטחים הוכפלה בין שנת 1990 לשנת 1991, ושבה והוכפלה בין שנת 1991 לשנת 1992. ההשקעה בשנת 1992 קבעה שיא: למעלה מסכום של 2.5 מיליארד ש"ח, במחירי 2002.

שנה לאחר מכן, בתקופת ממשלת רבין, ירדה ההשקעה במחצית, וירידה נוספת בשיעור דומה נרשמה בשנת 1994. ההוצאה הנמוכה נמשכה עד 1997, ובשנת 1998, בתקופת ממשלת נתניהו, נרשם גידול של למעלה משיעור של 90% בהשקעה בבינוי בישי"ע. בשנים 1999-2000, בתקופת ממשלות נתניהו וברק, נמשכה מגמת העלייה; בשנתיים אלה עמדה ההוצאה על למעלה מסכום של 1.8 מיליארד ש"ח לשנה, במחירי 2002. בשנת 2001 ירדה ההוצאה לבינוי בישי"ע לסכום של 1.4 מיליארד ש"ח.

תרשים 23. התחלות בנייה למגורים והשקעה גולמית בבנייה למגורים בישי"ע, 1990 עד 2001

ההשקעה במיליוני ש"ח, במחירי 2002

לפי מדד מחירי תשומות בנייה למגורים

1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	סה"כ	
1,870	7,750	6,180	2,240	1,320	2,520	1,680	2,280	4,350	3,147	4,782	1,506	39,625	התחלות בנייה
628	1,318	2,531	1,380	776	863	839	903	1,723	1,847	1,841	1,405	16,053	השקעה גולמית

מקור: עיבוד של מרכז אדוה מתוך הלמ"ס, הבינוי בישראל, שנים שונות.

הבנייה למגורים בישי"ע - משקלה של היוזמה הציבורית

בישי"ע, הממשלה היא שעמדה מאחורי חלק הארי של הבנייה ושל המימון שלה, בכל העשור.

בשנים 1990 עד 2001 הוחל בישי"ע בבנייתן של 39,625 דירות למגורים, בהשקעה כוללת של בערך 16.1 מיליארד ש"ח, במחירי 2002. הקופה הציבורית הייתה אחראית לשיעור של בערך 63% מסך התחלות הבנייה ולשיעור של בערך 45% מההשקעה הכוללת בבינוי לדירה. זאת, בשעה שבישראל גופא היו הנתונים המקבילים בערך 37% ובערך 22%, בהתאמה.

להוציא את שנת 1993, שבה, כפי שראינו, נרשם קיצוץ משמעותי בסך התחלות הבנייה הציבוריות בישי"ע, הרי שבכל שאר השנים היוו התחלות הבנייה הציבוריות לפחות 45% מסך התחלות הבנייה. בשנות השיא של הבנייה בישי"ע, שנת 1991 ושנת 1992 (ממשלת שמיר), הגיע חלקה של הבנייה הציבורית ללמעלה משיעור של 80% מכלל התחלות הבנייה בישי"ע. בשנת 2000 (ממשלת ברק) הגיע חלקה של הבנייה הציבורית לשיעור של 57% מכלל התחלות הבנייה בישי"ע.

בישראל (ללא ישי"ע) היוו התחלות הבנייה הציבוריות בין שיעור של 19% לשיעור של 39% מכלל התחלות הבנייה, פרט לשנות התשעים הראשונות, שבהן משקל הבנייה הציבורית היה גבוה יותר, עקב הבנייה של דירות לעולים החדשים הרבים; אלא שגם אז היה שיעורן נמוך באופן משמעותי בהשוואה לישי"ע.

ניתן לומר כי לאורך כל התקופה הנסקרת נרשמה בישי"ע בנייה ציבורית בהיקף גבוה מאשר בישראל. משקל הבנייה הציבורית בישי"ע היה גבוה בשיעור של בערך 78%, בממוצע שנתי, מהשיעור המקביל לו בשאר חלקי ישראל. בשנים 1998-2001 היה שיעור הבנייה הציבורית בישי"ע יותר מאשר כפול משיעורו בישראל.

באשר להשקעה, חלקה של ההשקעה הציבורית בכלל ההשקעה בבנייה בישי"ע היה יותר מכפול מחלקה בשאר חלקי ישראל (בממוצע שנתי). בשנת 1991 ושנת 1992 עמד משקלה של ההשקעה הציבורית בבנייה בישי"ע על שיעור של 59% ושיעור של 75% מכלל ההשקעה, בהתאמה. בישראל, לעומת זאת, היה חלקה של ההשקעה הציבורית גבוה גם הוא בשנתיים אלה - אך לא עבר את שיעור 50%.

הפער הגבוה ביותר בין ישי"ע לישראל, בכל הנוגע להשקעה ציבורית, נרשם בשנים 2001-1999; בשנים אלה נע משקל ההשקעה הציבורית בישי"ע בין שיעור של 31% לשיעור של 39% מכלל ההשקעה, בעוד שבישראל גופא נע משקלה בין שיעור של 11% לשיעור של 13%. בשנת 2001 נרשם שיא בפער, כאשר חלקה של ההשקעה הציבורית בבינוי לדירה בישי"ע היה גבוה פי שלושה מחלקה בישראל.

בשאר שנות התשעים היוותה ההשקעה הציבורית בין שיעור של 29% לשיעור של 50% מן ההשקעה הכוללת בבנייה בישי"ע, בעוד שבישראל גופא היא היוותה בין שיעור של 16% לשיעור של 23% מן ההשקעה הכוללת.

לוח 3. היחס שבין משקל ההשקעה הציבורית בבינוי בכלל ההשקעה בבינוי בישראל - ובין המשקל המקביל בישראל (ללא יש"ע)

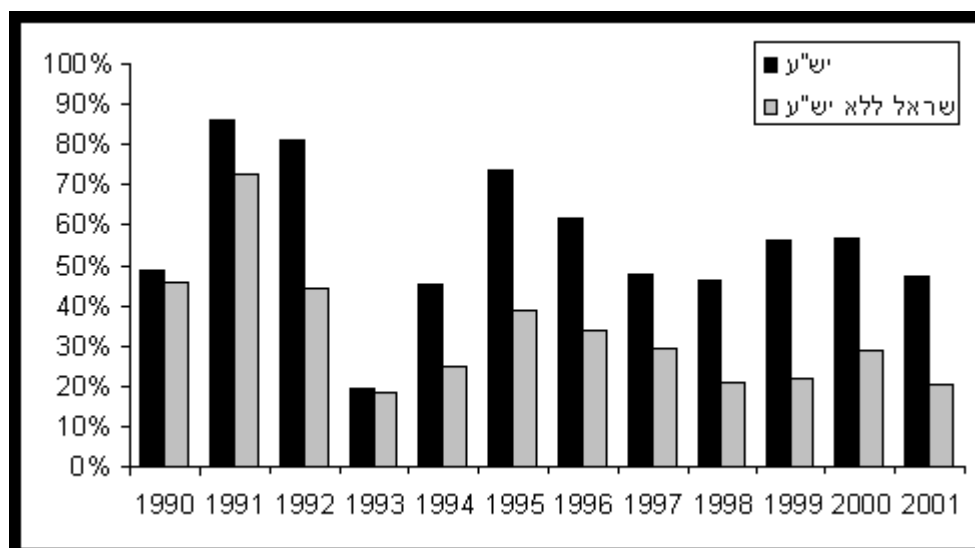
2001	2000	1999	1998	1997	1996	1995	1994	1993	1992	1991	1990	
3.0	2.8	2.9	2.3	2.0	2.4	2.3	1.7	2.0	1.7	1.2	1.4	היחס

הערה: הערך 1 מעיד על שיעור השקעה ציבורית זהה בין יש"ע לבין ישראל ללא יש"ע. הערך 2 מעיד על שיעור השקעה כפול בישראל.
מקור: עיבוד של מרכז אדוה מתוך הלמ"ס, הבינוי בישראל, שנים שונות; הלמ"ס, שנתון סטטיסטי לישראל, שנים שונות.

ביישובי יש"ע והגולן, גם הבנייה ביוזמה פרטית ממומנת במידה רבה על ידי המדינה. ראשית, עלות הפיתוח נמוכה, יחסית לישראל, בגלל השתתפות גדולה של הממשלה. שנית, שיעור המימוש של סיוע ממשלתי (למשל, משכנתאות ממשלתיות לזכאים) גבוה במיוחד בישראל ובגולן (ר' מרכז אדוה, מימוש משכנתאות ממשלתיות לפי מחוז, יישוב וקבוצות נבחרות, ספטמבר 2001).

תרשים 24. התחלות בנייה ציבוריות כחלק מכלל הבנייה יש"ע וישראל (ללא יש"ע), 1990 עד 2001

באחוזים

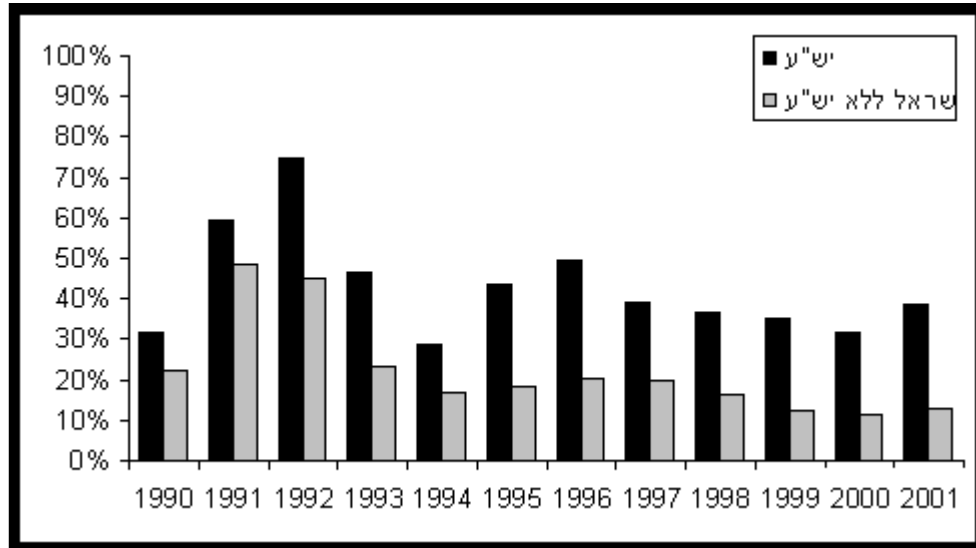

מקור: עיבוד של מרכז אדוה מתוך הלמ"ס, הבינוי בישראל, שנים שונות.

תרשים 25. ההשקעה הציבורית בבנייה כחלק מההשקעה הכוללת בבנייה

יש"ע וישראל (ללא יש"ע), 1990 עד 2001

באחוזים

מקור: עיבוד של מרכז אדוה מתוך הלמ"ס, הבינוי בישראל, שנים שונות.

השקעה ציבורית לנפש בבנייה בישראל

פרספקטיבה נוספת על ממדי המימון הציבורי של הבנייה בישראל מתאפשרת כאשר בוחנים את גודל המימון לנפש, ובמילים אחרות, כאשר מעמידים את גודל המימון מול גודל האוכלוסייה שבה מדובר.

בתקופה הנסקרת גדלה האוכלוסייה היהודית בישראל, משיעור של 1.7% מכלל אוכלוסיית ישראל (בשנת 1990) לשיעור של 3.2% (בשנת 2001).⁷ באותה תקופה היו התחלות הבנייה הציבוריות לדיור בישראל בין שיעור של 4.7% לשיעור של 22% מכלל הבנייה בישראל (כולל יש"ע); כלומר, משקל הבנייה הציבורית בישראל היה גבוה באופן משמעותי ממשקלה של אוכלוסיית ישראל באוכלוסיית ישראל. ההפרש הגבוה ביותר נרשם בתקופת ממשלת שמיר (1991 ו-1992) ובתקופת ממשלות נתניהו וברק (1998-2000). השיא - הפרש של פי 10.9 - נרשם בתקופת ממשלת שמיר (1992); ההפרש הנמוך ביותר - פי 2.1 - נרשם בתקופת ממשלת רבין/פרס (1996).

גם בתחום ההשקעה מתקבלת תמונה דומה. חלקו של המימון הציבורי לבינוי בישראל בכלל המימון הציבורי לבינוי בישראל, נע בשנים 1990 עד 2001 בין שיעור של 6% לשיעור של 18.1%. משקל גבוה במיוחד נרשם בשנים 1992-1993 ובשנים 1999-2001 (יש לזכור כי חלק מההשקעה נובע מבנייה שהחלה בשנים קודמות ונגררה לשנה הנדונה).

הלוח שלהלן מתאר את גודל ההעדפה של התחלות הבנייה הציבוריות בישראל ואת גודל ההעדפה של ההשקעה הציבורית בישראל, בהשוואה לישראל, בחישוב לנפש. הערך 1 מעיד על בנייה/השקעה שווה; הערך 2 מעיד על בנייה/השקעה כפולה בישראל לעומת ישראל.

לוח 4. היחס בין משקל הבנייה הציבורית וההשקעה הציבורית בישראל

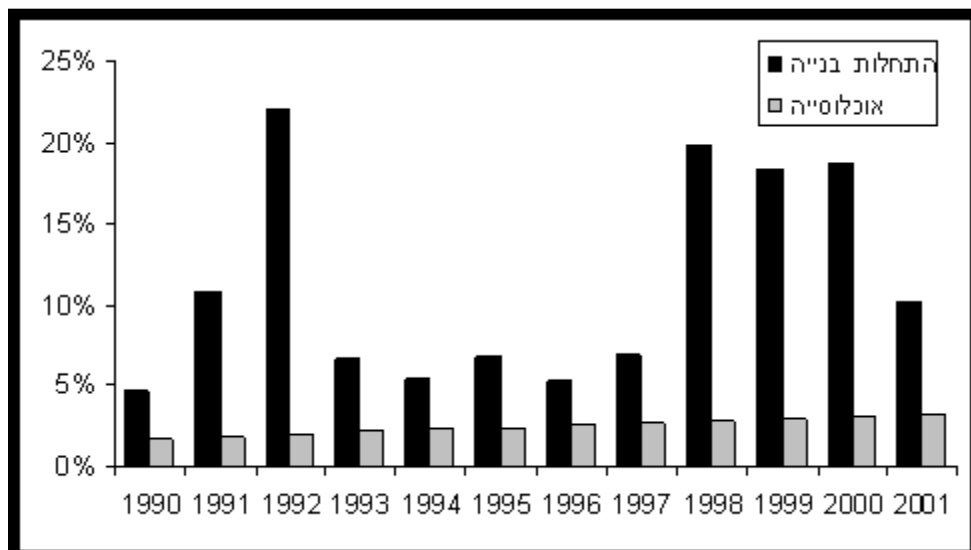
ובין חלקה של אוכלוסיית ישראל והיהודית בכלל אוכלוסיית ישראל

2001	2000	1999	1998	1997	1996	1995	1994	1993	1992	1991	1990	
3.2	6.0	6.2	7.0	2.6	2.1	2.8	2.3	3.0	10.9	5.8	2.7	התחלות בנייה ציבוריות
5.3	5.8	5.8	4.3	2.2	2.8	3.1	2.6	5.8	7.3	3.6	3.5	השקעה ציבורית

מקור: עיבוד של מרכז אדוה מתוך הלמ"ס, הבינוי בישראל, שנים שונות; הלמ"ס, שנתון סטטיסטי לישראל, שנים שונות.

נתונים אלה מעידים על מידת התמיכה של כל הממשלות בהרחבת האוכלוסייה היהודית בישראל באמצעות מימון ציבורי של בנייה לדיור - שכן בכל שנות העשור היה פער משמעותי בין משקל ההשקעות הממשלתיות ובין המשקל של אוכלוסיית ישראל (היהודית) באוכלוסיית ישראל. עם זאת, ניתן להבחין בהבדלים בין מדינות הממשלות השונות: התמיכה של ממשלות שמיר, נתניהו וברק הייתה גבוהה באופן משמעותי מזו של ממשלת רבין.

תרשים 26. חלקה של הבנייה הציבורית בישראל בכלל התחלות הבנייה הציבורית בישראל, בהשוואה לחלקה של אוכלוסיית ישראל היהודית בכלל אוכלוסיית ישראל, 1990 עד 2001

מקור: עיבוד של מרכז אדוה מתוך הלמ"ס, הבינוי בישראל, שנים שונות.

יצוין עוד כי הנתונים לגבי שנת 1991 ושנת 1992 מעידים, בין היתר, גם על מדיניות ממשלת שמיר להפנות עולים חדשים רבים להתיישבות בישראל; כוונה זו לא התממשה, בסופו של דבר, במלואה, עקב חוסר נכונות של עולים רבים לגור בישראל. יש לציין עוד כי הבנייה הנרחבת באזורי השוליים ובהם ישראל, שהובלה על ידי שר השיכון והבינוי דאז, אריאל שרון, עמדה בניגוד לתכנית המתאר הארצית (תמ"א 31), שלפיה היו העולים אמורים להתרכז בשלב הראשון במרכז הארץ, במקומות של היצע מקורות תעסוקה, דיור ושירותים.⁸

הבנייה הציבורית במחוז הדרום

את גודלה של ההעדפה הממשלתית לבנייה בישיע ניתן לאמוד באמצעות השוואתה לתמיכה הציבורית בבנייה במחוז הדרום, מחוז שגם הוא אמור להיות ממוקם גבוה בסולם העדיפויות הלאומי ואשר גם אליו הופנו עולים חדשים רבים. הלוח שלהלן מעלה כי היחס בין משקל התחלות הבנייה וההשקעה הציבורית בדרום (בכלל הבנייה וההשקעה הציבורית בישראל) ובין משקל אוכלוסיית מחוז הדרום (בכלל אוכלוסיית ישראל) הוא מאוזן יותר מאשר בישיע: היחס נע בין פי 1.5 לפי 3.7 (בהתחלות בנייה) ובין פי 1.5 לפי 3.6 (בהשקעה).

במחוז הדרום, התמיכה הציבורית בבנייה הייתה גבוהה בעיקר בתחילת העשור, בתקופת השיא של העלייה הגדולה; לאחר מכן ירד משקלה. לחילופי הממשלות, שנודעה להם השפעה כה רבה על גובה התמיכה הממשלתית בבנייה למגורים בישיע, לא נודעה השפעה מיוחדת על מחוז הדרום.

הלוח שלהלן מתאר את גודל ההעדפה של התחלות הבנייה הציבוריות בדרום ואת גודל ההעדפה של ההשקעה הציבורית בדרום בהשוואה לישראל, בחישוב לנפש. הערך 1 מעיד על בנייה/השקעה שווה; הערך 2 מעיד על בנייה/השקעה כפולה במחוז הדרום לעומת ישראל.

לוח 5. היחס בין משקל התחלות הבנייה הציבוריות ומשקל ההשקעה הציבורית במחוז הדרום, ובין חלקה של אוכלוסיית מחוז הדרום בכלל אוכלוסיית ישראל, 1990 עד 2001

2001	2000	1999	1998	1997	1996	1995	1994	1993	1992	1991	1990	
2.4	1.5	2.2	2.4	2.5	2.3	1.5	2.2	1.5	2.5	3.5	3.7	התחלות בנייה ציבוריות
1.8	2.0	2.4	2.3	2.1	1.9	2.0	1.5	2.5	3.2	3.6	3.1	השקעה ציבורית

מקור: עיבוד של מרכז אדוה מתוך הלמ"ס, הבינוי בישראל, שנים שונות; הלמ"ס, שנתון סטטיסטי לישראל, שנים שונות.

נספח א'

אוכלוסייה והכנסות מוניציפליות

לוח 1. סך ההכנסות וגודל האוכלוסייה של הרשויות המקומיות, 1991 עד 2001

האוכלוסייה באלפים; ההכנסות במיליוני ש"ח, במחירי 2002

2001	2000	1999	1998	1997	1996	1995	1994	1993	1992	1991	
ישראל (ללא י"ע וגולן)											
6,248	6,117	5,977	5,822	5,697	5,545	5,418	5,281	5,152	5,030	4,884	אוכלוסייה
30,760	29,760	27,995	26,103	25,183	23,939	22,912	20,958	18,729	17,906	17,459	הכנסות בתקציב הרגיל
6,843	7,021	6,460	7,202	7,015	7,355	7,186	6,710	א.נ.	א.נ.	א.נ.	הכנסות בתקציב הבלתי רגיל
"פורום החמש-עשרה"											
2,270	2,234	2,195	2,147	2,111	2,083	2,049	2,014	1,981	1,953	1,919	אוכלוסייה
12,170	11,712	11,043	10,599	10,301	9,597	9,263	8,482	7,976	7,132	7,609	הכנסות בתקציב הרגיל
2,304	2,521	2,360	2,467	2,363	2,551	2,838	2,338	2,390	2,128	2,273	הכנסות בתקציב הבלתי רגיל
יישובים ערביים											
841	815	787	762	736	671	684	661	638	593	570	אוכלוסייה
3,161	3,070	2,778	2,427	2,291	2,080	1,934	1,672	1,311	1,156	1,054	הכנסות בתקציב הרגיל
905	868	806	946	855	727	737	669	א.נ.	א.נ.	א.נ.	הכנסות בתקציב

											הבלתי רגיל
עיירות פיתוח											
671	661	643	622	608	604	585	560	479	437	421	אוכלוסייה
3,615	3,494	3,313	2,980	2,941	2,864	2,764	2,512	1,891	1,732	1,744	הכנסות בתקציב הרגיל
676	756	776	747	730	792	601	717	621	414	281	הכנסות בתקציב הבלתי רגיל
יש"ע וגולן											
224	214	199	178	169	160	151	141	129	118	106	אוכלוסייה
1,388	1,327	1,309	1,091	1,008	918	859	780	691	676	591	הכנסות בתקציב הרגיל
454	475	507	389	393	356	408	413	א.ג.	א.ג.	א.ג.	הכנסות בתקציב הבלתי רגיל

הערות:

1. נתוני שנת 1991 תורגמו למונחי שנה שלמה באופן ליניארי.
2. הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה לא פרסמה בין השנים 1991 - 1993 את נתוני ההכנסה בתקציב הבלתי רגיל עבור יישובים הקטנים ממספר של 5,000 תושבים. לכן, אין באפשרותנו להציג את נתוני ההכנסה בתקציב הבלתי רגיל ביישובים ערביים, וביישובי יש"ע וגולן.
3. נתוני האוכלוסייה בלוח זה לקוחים מתוך הלמ"ס, הרשויות המקומיות בישראל: נתונים פסיים, שנים שונות. יש לשים לב לכך שבפרק על בינוי, נתוני האוכלוסייה לקוחים מתוך הלמ"ס, שנתון סטטיסטי לישראל, שנים שונות. **מקורות:** עיבוד של מרכז אדוה מתוך הלמ"ס, הרשויות המקומיות בישראל, נתונים כספיים, שנים שונות; הלמ"ס, הדשויות המקומיות בישראל, נתונים פסיים, שנים שונות; אתר האינטרנט של משרד הפנים, היחידה למנהל מוניציפלי, רשויות מקומיות בישראל, שנים שונות; משרד הפנים, האגף לביקורת ברשויות המקומיות, דוח נתונים כספיים מבוקרים רשויות מקומיות 2001. (www.moin.gov.il)

נספח ב'

אוכלוסייה והוצאות מוניציפליות

לוח 3. סך ההוצאות וגודל האוכלוסייה של הרשויות המקומיות, 1991 עד 2001

האוכלוסייה באלפים; ההוצאות במיליוני ש"ח, במחירי 2002

2001	2000	1999	1998	1997	1996	1995	1994	1993	1992	1991	
ישראל (ללא י"ע וגולן)											
6,248	6,117	5,977	5,798	5,697	5,519	5,418	5,281	5,152	5,030	4,884	אוכלוסייה
32,154	30,454	28,861	27,888	26,647	25,895	25,026	23,012	21,249	19,503	18,815	הוצאות בתקציב הרגיל
6,898	6,770	6,292	7,812	7,483	7,482	7,346	6,694	א.נ.	א.נ.	א.נ.	הוצאות בתקציב הבלתי רגיל
"פורום החמש-עשרה"											
2,270	2,234	2,195	2,147	2,111	2,083	2,049	2,014	1,981	1,953	1,919	אוכלוסייה
12,528	11,965	11,326	11,155	10,801	10,658	10,305	9,706	9,104	8,438	8,318	הוצאות בתקציב הרגיל
2,258	2,416	2,170	2,741	2,634	2,759	2,853	2,289	2,339	2,205	2,157	הוצאות בתקציב הבלתי רגיל
יישובים ערביים											
841	815	787	747	731	668	684	661	638	593	570	אוכלוסייה
3,430	3,241	2,888	2,646	2,417	2,219	2,067	1,761	1,565	1,225	1,144	הוצאות בתקציב הרגיל
993	914	855	990	925	744	768	700	א.נ.	א.נ.	א.נ.	הוצאות בתקציב הבלתי רגיל

עיירות פיתוח											
671	661	643	622	608	604	585	560	479	437	421	אוכלוסייה
3,757	3,582	3,455	3,288	3,174	3,089	2,955	2,707	2,200	1,917	1,878	הוצאות בתקציב הרגיל
687	759	780	843	692	764	664	685	616	404	318	הוצאות בתקציב הבלתי רגיל
יש"ע וגולן											
224	214	199	184	169	160	148	141	129	118	106	אוכלוסייה
1,394	1,335	1,317	1,182	1,026	969	876	827	784	735	623	הוצאות בתקציב הרגיל
462	495	526	425	377	352	393	422	א.ג.	א.ג.	א.ג.	הוצאות בתקציב הבלתי רגיל

הערות:

1. נתוני שנת 1991 תורגמו למונחי שנה שלמה באופן ליניארי.
2. הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה לא פרסמה בין השנים 1991 - 1993 את נתוני התקציב הבלתי רגיל עבור יישובים ערביים ועיירות פיתוח.
3. נתוני האוכלוסייה בלוח זה לקוחים מתוך הלמ"ס, הרשויות המקומיות בישראל: נתונים פסיים, שנים שונות. יש לשים לב לכך שבפרק על בינוי, נתוני האוכלוסייה לקוחים מתוך הלמ"ס, שנתון סטטיסטי לישראל, שנים שונות.

מקורות:

עיבוד של מרכז אדוה מתוך הלמ"ס, הרשויות המקומיות בישראל, נתונים כספיים, שנים שונות; הלמ"ס, הרשויות המקומיות בישראל, נתונים פסיים, שנים שונות; אתר האינטרנט של משרד הפנים, היחידה למנהל מוניציפלי, רשויות מקומיות בישראל, שנים שונות; משרד הפנים, האגף לביקורת ברשויות המקומיות, דוח נתונים כספיים מבוקרים רשויות מקומיות 2001 (www.moin.gov.il). נתוני ההוצאה בתקציב הרגיל לשנת 1998 נמסרו על ידי הגבי יילה היינל מהלמ"ס.

{הערות}

¹ אריה הכט, שידוד מערכות המימון ברשויות המקומיות בישראל, מכון פלורסהיימר למחקרי מדיניות, 1997, עמ' 11.

² שם:שם.

³ שם: לוח 1 עמוד 14; וחשוב של מרכז אדוה

⁴ מרכז אדוה, מימון ממשלתי של ההתיישבות הישראלית ביש"ע ובגולן בשנות התשעים: רשויות מקומיות, בנייה למגורים וסלילת כבישים; ינואר 2002.

⁵ הארץ, 30.3.2001.

⁶ מרכז אדוה, מקום מגורים ורמת שכר בישראל, 1993-2000, 2003.

⁷ למ"ס, שנתון סטטיסטי לישראל, לוח 2.7, שנים שונות.

⁸ שלמה חסון, "דפוסים גיאוגרפיים של הגירה פנימית בקרב עולי ברית המועצות בראשית שנות התשעים". בתוך משה סיקרון ואלעזר לשם (עורכים), דיוקנה של עלייה: תהליכי קליטתם של עולי ברית המועצות לשעבר, 1990-1995, ירושלים, מאגנס, 286-287.

מרכז אדוה, ת.ד. 36529, תל-אביב 61364, טל. 03-5608871, פקס. 03-5602205

Fax. 03-5602205, Adva Center, POB 36529, Tel Aviv 61364, Tel. 03-5608871